

สังเขปประวัติ และพระธรรมเทศนา

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน

วัดป่าไตรวิเวก อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

สังเขปประวัติ และพระธรรมเทศนา

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน

เรียบเรียงโดย

แม่ชีปรัศนีย์ เลิศอรุณรัตน์

วัดป่าไตรวิเวก

ตำบลนาบัว อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

สังเขปประวัติ และพระธรรมเทศนา

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน

วัดป่าไตรวิเวก

ตำบลนาบัว อำเภอเมือง

จังหวัดสุรินทร์ ๓๒๐๐๐

โทรศัพท์ (๐๔๔) ๕๑๔-๗๗๘

ISBN 974 - 87789 - 6 - 7

ผู้เรียบเรียง แม่ชีปรัศนีย์ เลิศอรุณรัตน์

พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม ๒๕๔๓

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

บรรณาธิการ - ผู้จัดพิมพ์

รศ.ดร.ปฐม - รศ.ภัทรา นิคมานนท์

๔/๔๔๙ หมู่บ้านสหกรณ์ ซอย ๑๙

ถนนเสรีไทย เขตบึงกุ่ม

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐

โทรศัพท์ (๐๒) ๓๗๙-๗๑๓๙

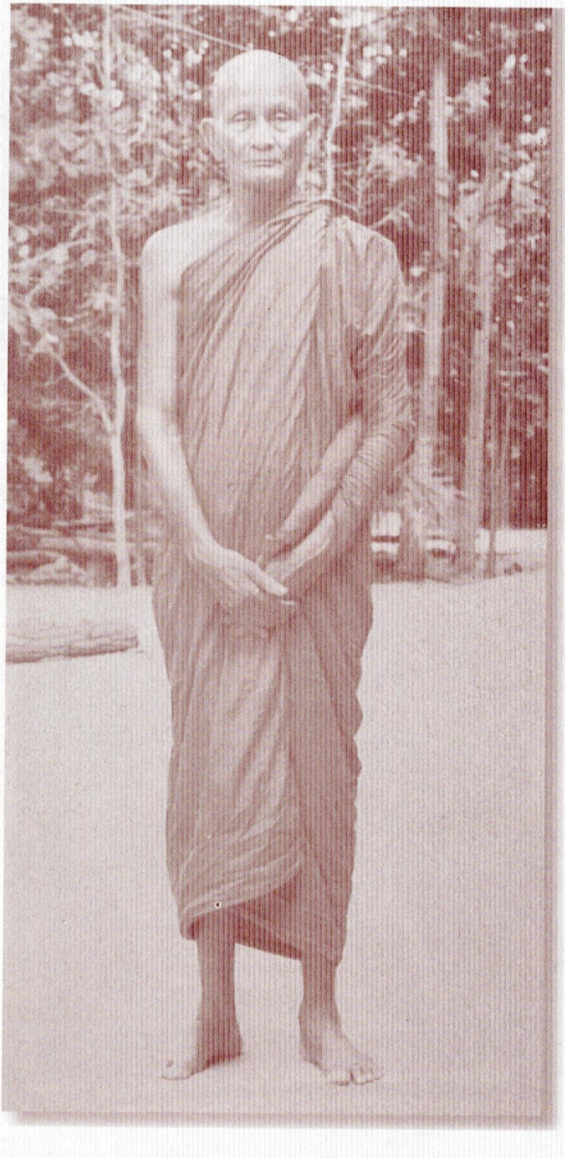
พิมพ์ที่ บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด

๔ ซอยสิรินธร ๗ ถนนสิรินธร เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. ๘๘๑-๙๘๙๐ แฟกซ์ ๔๒๔-๓๑๖๕

วัดป่าไตรวิเวก ตั้งอยู่ริมถนนสายสุรินทร์-ปราสาท ระหว่างกิโลเมตรที่ ๑๑-๑๒ ภายในวัดเต็มไปด้วยต้นไม้ สงบ และร่มเย็น เหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนาเหมือนวัดป่าทั่วไป

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน
ถ่ายเมื่อหลวงปู่อายุประมาณ ๘๐ ปี

ธรรมานุสรณ์

ตตฺราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน
ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต

ท่านพระอาจารย์สาม อกิญฺจโน เป็นพระเถระนักปฏิบัติที่มีปฏิปทาสงบเย็น เป็นที่รู้จักกันของศิษยานุศิษย์และผู้เคารพใกล้ชิดทั่วไป เป็นผู้ยินดีในวิเวกเป็นอย่างยิ่ง ตลอดเวลาอันยาวนานแห่งชีวิตพรหมจรรย์ ท่านได้จาริกไปในป่าเขาเพื่อความวิเวกแห่งกายและจิต โดยไม่ติดข้องในบุคคลและสถานที่ เป็นผู้มักน้อย พูดน้อย แต่ปฏิบัติมาก สมดั่งฉายานาม **"อกิญฺจโน"** ของท่านที่มีความหมายว่า ผู้ไม่มีเครื่องติดข้องกังวล ชีวิตของท่านจึงเป็นไปตามนัยแห่งพระพุทธภาษิตที่ยกมาไว้ข้างต้น มีความว่า

> **" บัณฑิต ละกามทั้งหลายแล้ว ไม่มีความกังวล พึงปรารถนาความยินดียิ่งในวิเวก (ที่ประชายินดีได้ยาก) บัณฑิต พึงทำตนให้ผ่องแผ้วจากเครื่องเศร้าหมองแห่งจิต "**

ท่านพระอาจารย์สาม อกิญฺจิโน จึงเป็นพระเถระฝ่ายวิปัสสนาธุระที่สำคัญรูปหนึ่งที่ได้ช่วยสั่งสอนและส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ในภูมิภาคนี้เกิดความนิยมตื่นตัวในการปฏิบัติธรรม มีปฏิปทาเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนทั่วไป นับได้ว่าเป็นผู้ใช้เวลาของชีวิตให้ล่วงไปด้วยความไม่ประมาท ชีวิตและปฏิปทาของท่านย่อมจะเป็นเครื่องเตือนใจคนทั้งหลายให้ใฝ่ธรรมและถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างเพื่อปฏิบัติพัฒนาตนให้เจริญในธรรมสืบไป

ขอกุศลบุญราสีและกุศลทักษิณานุปทานทั้งปวงที่บรรดาศิษย์และผู้เคารพนับถือได้ตั้งใจบำเพ็ญอุทิศถวาย จงสัมฤทธิอิฏฐวิบากวิบุลมนุญผลเป็นไปเพื่อบูชา ท่านพระอาจารย์สาม อกิญฺจโน ทุกประการ เทอญ

สด. พระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดบวรนิเวศวิหาร
กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

คำนำ

ประวัติของหลวงปู่สาม อกิญจโน ได้จัดพิมพ์ครั้งล่าสุดเนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพท่าน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ หลังจากนั้นมาก็ไม่ได้จัดพิมพ์อีกเลย สาธุชนจำนวนหนึ่งมีทั้งนักเรียน นักศึกษาและผู้ที่มากราบสักการะหลวงปู่ต่างถามหาประวัติของหลวงปู่ เพื่อนำไปเขียนรายงานบ้างและต้องการศึกษาเรื่องราวของท่านในอดีตบ้าง ผู้เขียนจึงได้ ปรารภเรื่องนี้กับ ดร.ปฐม นิคมานนท์ ซึ่งมีโครงการที่จะจัดทำประวัติหลวงปู่ฉบับสมบูรณ์อยู่ก่อนแล้ว ว่าควรพิมพ์ประวัติย่อหลวงปู่เผยแพร่ไปก่อน ด๊อกเตอร์ก็เห็นด้วย เนื่องจากการจัดทำประวัติหลวงปู่ฉบับสมบูรณ์นั้นต้องใช้เวลาในการเตรียมการ และทุนทรัพย์จำนวนมาก ผู้เขียนจึงได้เรียบเรียงประวัติของหลวงปู่ขึ้นใหม่ โดยใช้หลักฐานจากหนังสือ **๙๑ ปี หลวงปู่สาม อกิญจโน** และ**อกิญจโนบูชา** เป็นสำคัญ นอกจากนี้ได้สัมภาษณ์พระสมุห์องค์ อภิสโก เจ้าอาวาสวัดป่าไตรวิเวก ตลอดทั้งแม่ชีอาวุโสในวัดได้แก่ แม่ชีสุรัตน์ นิยมวาวี และแม่ชีปราณี เลิศอรุณรัตน์ ประกอบการเรียบเรียงในครั้งนี้ด้วย

อนึ่ง ในการเรียบเรียงประวัติย่อของหลวงปู่ในครั้งนี้ หากมีข้อผิดพลาดบกพร่องสิ่งหนึ่งประการใด ผู้เขียนขอกราบขอขมาลาโทษต่อองค์หลวงปู่ และขออภัยต่อผู้อ่านทุกๆ ท่านด้วย

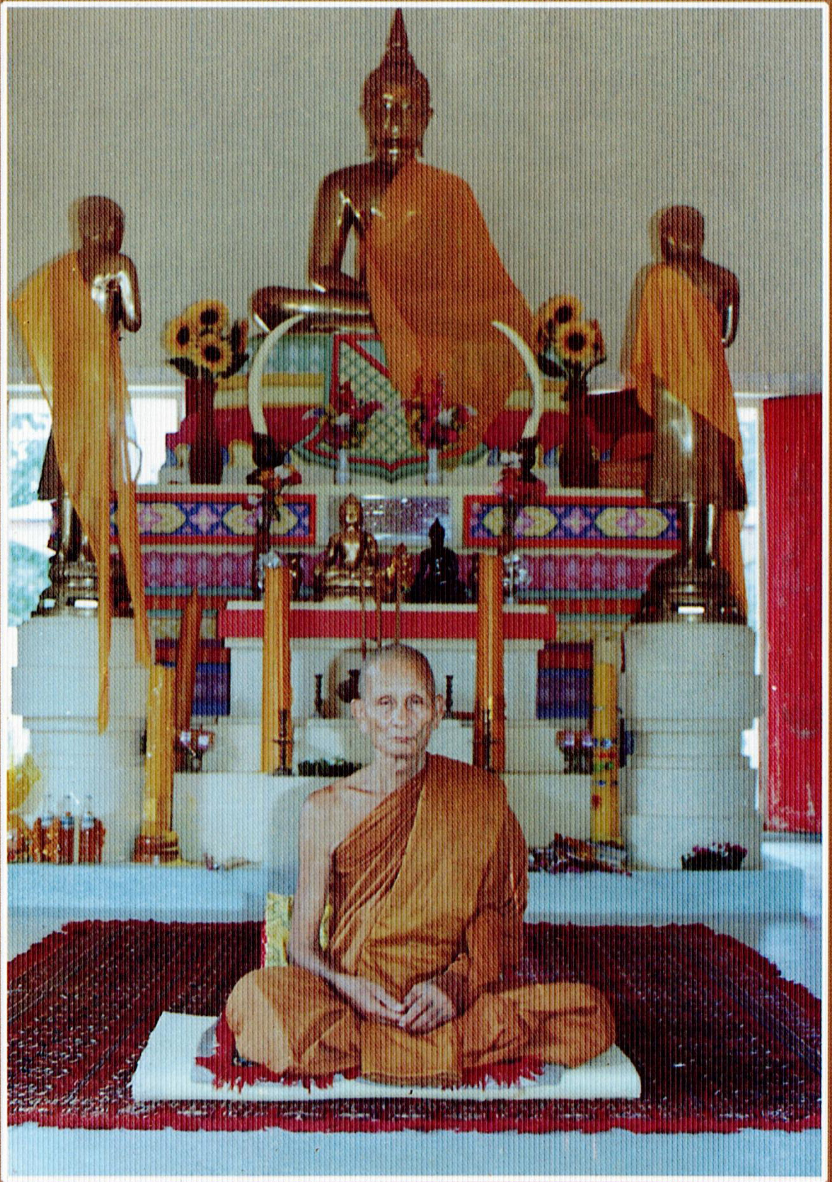
กุศลผลบุญใด อันบังเกิดแล้วในครั้งนี้ ขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธัมมบูชา สังฆบูชา และขออุทิศถวายบูรพาจารย์ มี**หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่ดูลย์ อตุโล** และ**หลวงปู่สาม อกิญจโน** เป็นต้น ขอกุศลผลบุญในครั้งนี้จงไปบรรลุถึงมารดาบิดา ครูอาจารย์ ญาติสนิทมิตรสหาย สหธรรมิกผู้มีอุปการะคุณ ตลอดถึงทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือประวัติย่อของหลวงปู่ในครั้งนี้ ขอจงมีความจำเริญ ผาสุก เกษมสานต์ทุกทิวาราตรีกาลเทอญ

แม่ชีปรัศนีย์ เลิศอรุณรัตน์

มิ.ย. ๒๕๔๓

พระอุโบสถวัดป่าไตรวิเวก

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน

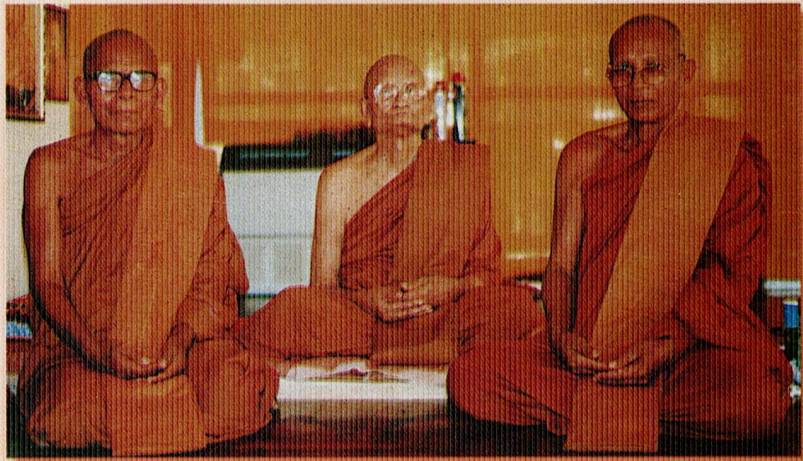
ถ่ายหน้าพระประธานในพระอุโบสถ เมื่ออายุประมาณ ๘๐ ปี

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน
วัดป่าไตรวิเวก อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

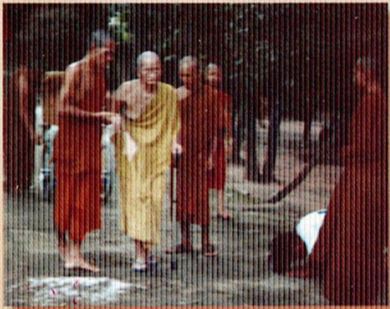

ภาพบน ภาพถ่ายกับ**พระราชวุฒาจารย์** (หลวงปู่ดูลย์ อตุโล) พระอาจารย์ของท่าน

ภาพล่าง ๓ พระเถระผู้ร่วมก่อตั้งวัดป่าไตรวิเวก (จากซ้าย) หลวงปู่หม สมจิตฺโต หลวงปู่สาม อกิญฺจโน และ หลวงพ่อองค์ อภิสโก เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน

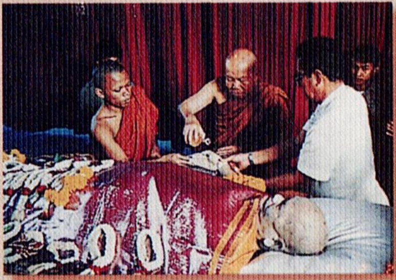

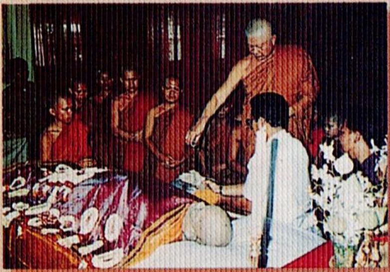

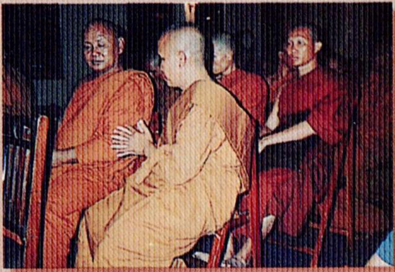

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน ละทิ้งสังขารด้วยอาการสงบ ณ โรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ เวลา ๑๙.๓๐ น. เนื่องจาก "ภาวะการไหลเวียนของโลหิตล้มเหลว" สิริรวมอายุได้ ๙๑ ปี ๔ เดือน ๑๙ วัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีรับสั่งให้เชิญศพหลวงปู่ไปตั้งบำเพ็ญกุศล ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตรฯ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ ๒-๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ แล้วเคลื่อนย้ายมาตั้งบำเพ็ญกุศล ณ วัดป่าไตรวิเวก เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ จนถึงวันพระราชทานเพลิงศพ เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

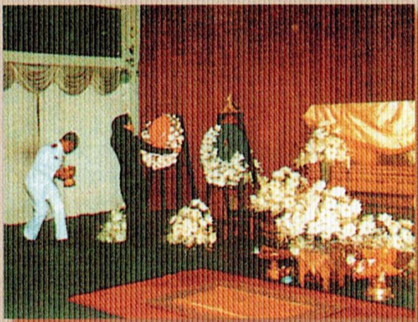

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงพระราชกุศลศพหลวงปู่ ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตร วันอาทิตย์ที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ เวลา ๑๙.๐๐ น.

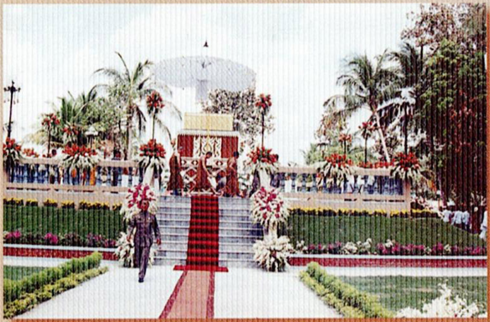

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จในการสวดพระอภิธรรม บำเพ็ญกุศลถวายหลวงปู่ ณ ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตร วันศุกร์ที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ เวลา ๑๙.๐๐ น.

อันเชิญศพหลวงปู่มาตั้งบำเพ็ญกุศล ณ วัดป่าไตรวิเวก เมื่อ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ จนถึงวันพระราชทานเพลิงศพ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

งานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่
ณ เมรุชั่วคราว ในบริเวณวัดป่าไตรวิเวก
วันเสาร์ที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ มาเป็นประธานงานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ วันเสาร์ที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เวลา ๑๕.๐๐ น.

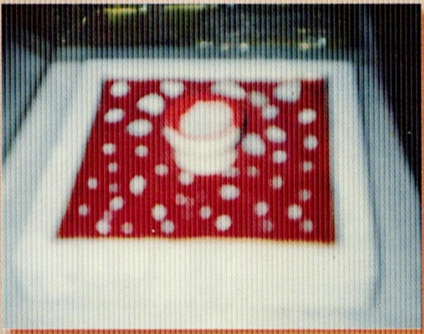
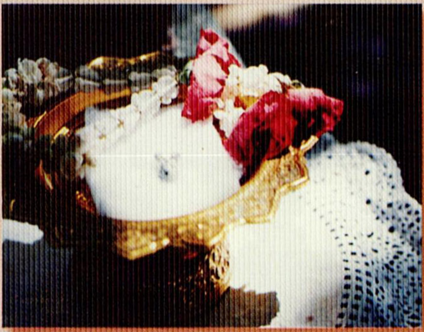

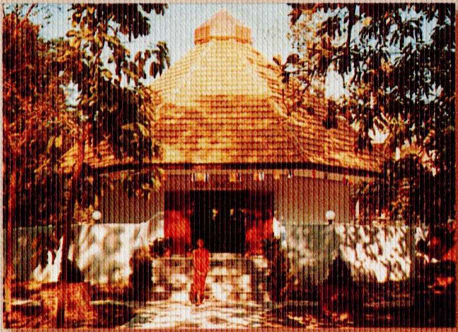

พิธีเผาจริง ปรากฏควันสีขาวนวลลอยขึ้นไปในอากาศ มีเศษเถ้าถ่านปลิวมาตามลมเป็นระยะๆ ผู้อยู่ในบริเวณงานต่างก็ช้อนเก็บเอาไว้บูชา รุ่งขึ้นพบว่าเถ้าถ่านเหล่านั้นได้รวมตัวเป็นผลึกแข็งกลายเป็นพระธาตุ เป็นที่อัศจรรย์ยิ่ง

รุ่งขึ้นเช้า วันจันทร์ที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ หลังจากงานพิธีเสร็จ พบว่าเศษเถ้าถ่านที่ลูกศิษย์ลูกหลานหลายคนช้อนเก็บเอาไว้จากที่ปลิวลงมาจากอากาศ กลายเป็นพระธาตุน่าอัศจรรย์ยิ่ง

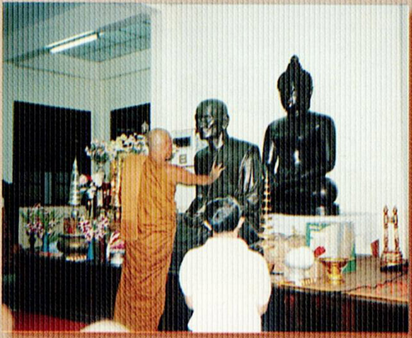

พิพิธภัณฑ์อกิญฺจโน ประดิษฐานรูปเหมือน หุ่นขี้ผึ้ง อัฐิธาตุ และบริขารของหลวงปู่

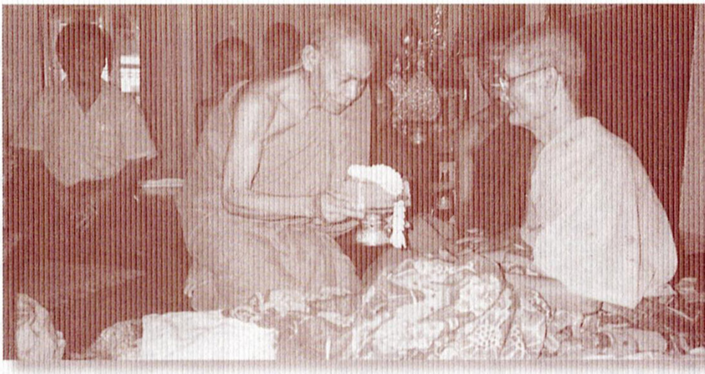

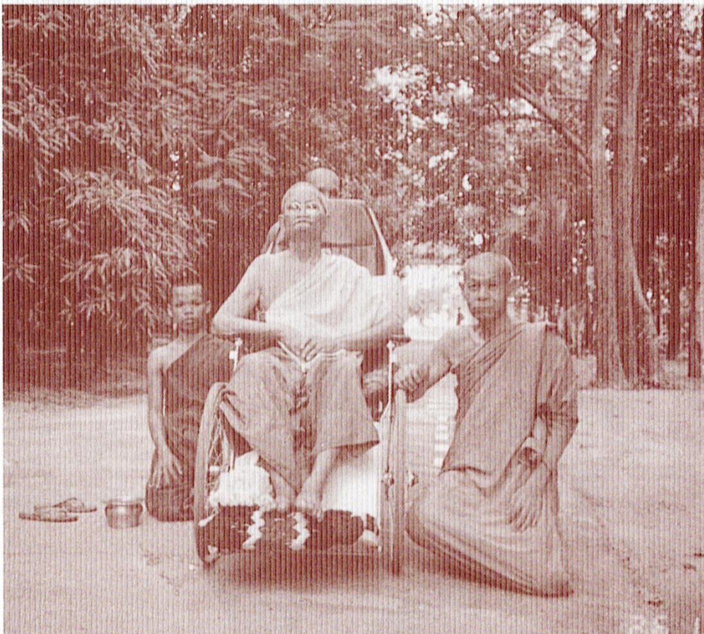

อนุสรณ์สถานอกิญฺจโน สร้างครอบเมรุพระราชทานเพลิงศพของหลวงปู่ ประดิษฐานอัฐิธาตุ รูปเหมือน ประวัติ และเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับหลวงปู่

พระราชสังวรญาณ (หลวงพ่อพุธ ฐานิโย) กราบเยี่ยมหลวงปู่ (บน) ในโอกาสฉลองอายุ ๙๐ ปี ของหลวงปู่ เมื่อ ๑๕ เมษายน ๒๕๓๒ (ล่าง) เมื่อ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๓๒

คุณธรรมของหลวงปู่สาม

พระคุณเจ้าหลวงปู่สาม อกิญฺจโน แห่งสำนักวัดป่าไตรวิเวก อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นศิษย์รุ่นอาวุโสองค์หนึ่งของท่านพระ**อาจารย์มั่น ภูริทัตตมหาเถระ** ผู้ที่ได้รับการถวายสมัญญาว่าเป็นบูรพาจารย์พระอาจารย์ใหญ่สายพระกรรมฐานในสมัยปัจจุบัน

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน เป็นพระวิปัสสนาจารย์ผู้อาวุโสสูงของจังหวัดสุรินทร์ รองจากหลวงปู่ดูลย์ อตุโล แห่งวัดบูรพาราม แม้ท่านไม่ได้ดำรงสมณศักดิ์ แต่ท่านดำรงสมณธรรมอันสูงส่ง สะอาด สงบเสงี่ยม เพียบพร้อมด้วยสมบัติบรรพชิตอย่างสมบูรณ์

หลวงปู่ ได้ถือแบบอย่างการปฏิบัติเยี่ยงพระป่า สายกรรมฐานตามรอยบาทแห่งบูรพาจารย์ของท่านอย่างเคร่งครัด นับเป็นพระภิกษุผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมเป็นเครื่องออกจากทุกข์ มุ่งตรงต่อพระนิพพาน ตามแนวทางคำสอนของ**พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า**

หลวงปู่สาม ได้เพาะบ่มคุณความดีไว้ในองค์ท่านอย่างเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ พร้อมที่จะหว่านความดีนั้นให้แพร่ไปสู่จิตใจของลูกศิษย์ลูกหา และประชาชนผู้สนใจในธรรมทั่วไป เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ให้เกิดแก่ประชาชนและสรรพสัตว์อย่างไม่มีประมาณ

อุปนิสัยโดยปกติของหลวงปู่ ท่านพูดน้อย สงบเสงี่ยม ถ่อมตน มีศีลาจารวัตรงดงามในความเป็นสมณะแห่งพุทธสาวกบอกถึงความปรารถนาวิมุติสุข ตามคำสอนของพระพุทธองค์

สำหรับสาธุชนที่เคยเดินทางไปกราบหลวงปู่ จะตระหนักดีว่า หลวงปู่สาม มีความคล้ายคลึงกับหลวงปู่ดูลย์ อตุโล อาจารย์ของท่านอย่างมากทีเดียว กล่าวคือ หลวงปู่ทั้งสององค์นี้ **มากไปด้วยขันติ อดทน สงบเสงี่ยม เยือกเย็น และเปี่ยมล้นด้วยเมตตา ไม่เคยขัดศรัทธาญาติโยมใครๆ เลย**

จากคำบอกเล่าของศิษย์ผู้ปรนนิบัติใกล้ชิด ได้กล่าวขานต่อกันมาว่า "ภายในกุฏิของหลวงปู่สามในยามค่ำคืน จะมองเห็นแสงสว่างเรื่อเรืองเป็นดวงๆ ดูแต่ไกลประหนึ่งว่ามีการจุดประทีปดวงน้อยๆ ตามไว้รอบห้อง แต่เมื่อเข้าไปดูใกล้ๆ ปรากฏว่าไม่มีดวงไฟ หรือเทียนแม้แต่เล่มเดียว แต่แสงเรื่อเรืองนั้นได้แตกสว่างอยู่ในอากาศ ระบายเป็นจุดสว่างอยู่ทั่วไปในกุฏิของท่าน..."

เมื่อมีผู้กราบเรียนถามหลวงปู่ว่าเป็นแสงอะไร หลวงปู่ได้ตอบด้วยความเมตตาว่า "เป็นแสงเรื่อเรืองของเทพยดาต่างๆ ที่มีความผูกพันกับสถานที่นั้น และเทพยดาเหล่านั้นได้มาพบเห็นท่านปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นเช่นนี้เข้า เทพยดาเหล่านั้นจึงได้มาเฝ้าพิทักษ์รักษาปรนนิบัติท่าน เพื่อท่านจักได้ปฏิบัติสมณธรรมได้สะดวกราบรื่น"

ในด้านพลังจิตของหลวงปู่ที่เป็นที่กล่าวขานแก่คนกรุงเทพฯ เป็นครั้งแรกนั้น **สิทธา เชตวัน** (ปัจจุบันบวชเป็นพระ) อดีตนักเขียนสารคดีธรรมะชื่อดัง ได้เขียนเล่าเรื่องของ**หลวงปู่สาม อกิญฺจโน** ตอนหนึ่งว่า:-

"เมื่อหลายปีมาแล้ว **ที่วัดโพธิ์** ท่าเตียน กรุงเทพมหานคร ได้มีพิธีพุทธาภิเษก ทางวัดได้อาราธนา**หลวงปู่สาม** ให้มานั่งปรกแผ่พลังเมตตา ในครั้งนั้น ได้รับการยืนยันว่า ขณะที่หลวงปู่สามกำลังนั่งทำสมาธิ แผ่พลัง

เมตตาจิตอยู่นั้น ได้เกิดแสงสว่างเป็นลำขาวนวลเย็นตา ทอดอยู่เบื้องหน้าของท่านลงไปที่วัตถุมงคล และช่างภาพได้จับภาพนั้นเอาไว้ได้ ซึ่งยังเป็นที่กล่าวขานกันถึงพลังจิตอันสูงส่งแห่งสมาธิจิตของท่านมาจนบัดนี้”

ในบรรดาศิษย์ฝ่ายธุดงค์กรรมฐานรุ่นอาวุโสในสายของ**หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** นั้น นับได้ว่า **หลวงปู่สาม อกิญฺจโน** ได้ชื่อว่า เป็นพระป่าที่เจริญด้วยธุดงควัตร เที่ยวธุดงค์จำพรรษาได้มากแห่ง เพื่อศึกษา เผยแพร่ และปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง ตามคำสอนของ**สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า**พระบรมครู

สำหรับครูบาอาจารย์ หรือหลวงปู่หลวงพ่อ ในรุ่นราวคราวเดียวกับ**หลวงปู่** ท่านเหล่านั้นได้ลงหลักปักฐานสร้างวัดเป็นเจ้าอาวาส หรือประธานสงฆ์ในแต่ละสำนักมานานแล้ว ส่วน**หลวงปู่สาม**ของเราเพิ่งมาพำนักอยู่ประจำที่ ณ **วัดป่าไตรวิเวก** ต่อเมื่ออายุกาลล่วงเข้าสู่วัยชราแล้ว จนทำให้ชาวสุรินทร์ถิ่นกำเนิดของท่านเองรู้จักท่านน้อยกว่าชาวเมืองอื่น

หลวงปู่สาม ได้ออกท่องเที่ยวธุดงค์จากจังหวัดสุรินทร์ไปนานกว่า ๓๐ ปี จึงได้กลับมาสร้าง**วัดป่าไตรวิเวก** ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เมื่อท่านอายุได้ ๖๘ ปี และพักจำพรรษาอยู่ที่วัดแห่งนี้ติดต่อกันถึง ๒๓ ปี จนถึงวาระสุดท้ายในชีวิตของท่านเมื่ออายุ ๙๑ ปี อายุพรรษา ๗๑

นับว่า**หลวงปู่**เป็นพระธุดงค์ที่หาได้ยากยิ่ง สามารถอดทนอดกลั้นฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ มิได้ย่อท้อ หรือหมดมานะลงจากการถือธุดงค์ตั้งแต่สมัยยังเป็นพระหนุ่ม

ปฏิปทาของ**หลวงปู่สาม อกิญฺจโน** ได้รับคำบอกเล่าจากครูบาอาจารย์ที่เคยร่วมปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่ ทำให้ทราบว่าหลวงปู่เป็นผู้เคร่งครัดในธุดงควัตร ปรารถนาความเพียรเป็นส่วนมาก มีความอดทนสงบเสงี่ยม เยือกเย็น มีความเคารพนอบน้อมต่อครูบาอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ไม่แสดงกิริยาอันเคลื่อนคลายจากสมณสารูปแต่อย่างใด

สำหรับบรรดาสานุศิษย์ที่มีโอกาสได้กราบไหว้ **หลวงปู่**จะสัมผัสรู้ด้วยตนเองว่า ในน้ำใจของหลวงปู่นั้นเปี่ยมล้นด้วยความเมตตา ไม่เคยขัดศรัทธาญาติโยมใครๆ เลย ใครได้กราบไหว้ท่านจะรู้สึกเย็น มีความสุข เอิบอิ่ม รู้สึกสงบในจิตใจ กราบไม่รู้จักอิ่มไม่รู้จักพอ กราบเมื่อไรก็ชุ่มชื่นใจเมื่อนั้น

แม้บัดนี้ **หลวงปู่** ได้มรณภาพ ละสังขารไปตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ แล้วก็ตาม บรรดาศิษย์ผู้ประพฤติธรรมจะตระหนักรู้ได้ว่าเมื่อนึกถึง **หลวงปู่** หรือเข้าบริเวณวัดของ**หลวงปู่**เมื่อไรจะเกิดความรู้สึกสุขใจ สงบ อิ่มเอิบ ชื่นบาน เกิดกำลังใจในการปฏิบัติธรรม มุ่งสร้างความดี เพื่อเจริญรอยตาม**หลวงปู่**ให้ยิ่งยวดขึ้นไปอย่างไม่รู้คลาย

สาธุ! คุณธรรมใดๆ ที่หลวงปู่ได้รู้ ได้สัมผัส ขอให้บรรดาศิษย์ที่เจริญรอยตาม ได้รู้ ได้สัมผัส ในคุณธรรมนั้นๆ ตามรอยบาทหลวงปู่ จนถึงที่สิ้นแห่งทุกข์สมความปรารถนาด้วยเทอญ

ปฐม นิคมานนท์
สิงหาคม ๒๕๔๓

หมายเหตุ เขียนครั้งแรกใน อกิญฺจโนบูชา อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ หลวงปู่สาม อกิญฺจโน พุทธศักราช ๒๕๓๕

สังเขปประวัติ

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน

เรียบเรียงโดย

แม่ชีปรัศนีย์ เลิศอรุณรัตน์

ด้วยเมตตาธรรม ถึงแม้ว่าจะต้องพยุง หลวงปู่ก็ออกโปรดญาติโยมเสมอ

สังเขปประวัติ
หลวงปู่สาม อกิญฺจโน

ชาติกำเนิด

หลวงปู่สาม อกิญจโน เป็นพระกรรมฐานในสายของหลวงปู่มั่น **ภูริทัตโต** เกิดเมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๑๐ ปีชวด ตรงกับวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๒ ที่บ้านนาสาม ต.นาบัว อ.เมือง จ.สุรินทร์ เกิดในครอบครัวชาวนาตระกูล**เกษแก้วศรี** บิดาชื่อ **นายปวม** มารดาชื่อ **นางกึง** มีพี่น้อง ๑๑ คน เสียชีวิตตั้งแต่ยังเล็ก ๓ คน จึงเหลือเพียง ๘ คน โดยที่ ๕ คนแรกเป็นชาย ชื่อว่า เว็ด สาม(หลวงปู่) ซอม สัง และปรึก ตามลำดับ ส่วน ๓ คนหลังเป็นหญิง ชื่อ ปริน โป๊ะ และปิม

อัธยาศัย

หลววงปู่มีอัธยาศัยชอบสงบ ไม่เกะกะระราน พูดน้อย ใฝ่กุศล ชอบฟังธรรมมาตั้งแต่ อายุ ๑๔ ปี

การศึกษา

ในละแวกบ้านหลวงปู่สมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียน หลวงปู่จึงไม่ได้เรียนหนังสือ จนกระทั่งเมื่อบวชแล้วจึงได้เรียนภาษาไทย และภาษาขอม ภายในวัดนั่นเอง

บรรพชา อุปสมบท

เมื่อท่านอายุ ๑๗ ปี ได้ขออนุญาตบิดามารดาบวชเป็นสามเณร เพื่อทดแทนพระคุณผู้ให้กำเนิด เมื่อบิดามารดาอนุญาตแล้วจึงได้บรรพชาที่ **วัดบ้านนาสาม** บ้านเกิดของท่านนั้นเอง

พ.ศ. ๒๔๖๒ เมื่อหลวงปู่อายุ ๒๑ ปี จึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในฝ่ายมหานิกาย ที่วัดเดียวกัน โดยมี**พระครูวิมลศีลพรต**เป็นพระอุปัชฌาย์ **หลวงพ่อเอี่ยม**เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และ**พระอาจารย์สาม**เป็นพระอนุสาวนาจารย์

พ.ศ. ๒๔๖๕ ท่านเดินทางเข้ากรุงเทพฯ หวังจะศึกษาพระปริยัติธรรมแต่ไม่สามารถหาที่พำนักได้ จึงไปจำพรรษาที่จังหวัดอยุธยา ๑ พรรษา แล้วเดินทางกลับวัดนาสามตามเดิม

พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้ถวายตัวเป็นศิษย์**หลวงปู่ดูลย์ อตุโล** ซึ่งได้ธุดงค์มาพำนักที่ป่าหนองเสม็ด ตำบลเฉนียง ห่างจากบ้านนาสาม ไม่ถึง ๑๐ กิโลเมตร หลวงปู่ได้ศึกษาพระกรรมฐานเบื้องต้น เห็นคุณค่าของการปฏิบัติธรรม จึงเกิดศรัทธาปสาทะ ที่จะปฏิบัติธรรมให้ยิ่งๆ ขึ้นไป มีความดำริที่จะทดลองออกธุดงค์ เพื่อแสวงหาความวิเวก จึงได้แสวงหาสถานที่ธุดงค์ที่ไม่ไกลมากนัก เห็นว่าเขาสวายมีป่าไม้ร่มรื่น อยู่ห่างไกลจากบ้านเรือน วิเวก เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม จึงได้เลือกเขาสวายเป็นสถานที่ธุดงค์ครั้งแรก

หลวงปู่ดูลย์ เห็นความสนใจใคร่ในการปฏิบัติธรรมของหลวงปู่สาม ผู้เป็นศิษย์ เกิดความเอื้อเอ็นดู จึงเมตตาแนะนำให้ไปกราบ และศึกษาข้อวัตรปฏิบัติธรรมกับ**หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** ผู้เป็นพระอาจารย์ของท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญยิ่งนัก ในธุดงควัตรและการปฏิบัติธรรม อีกทั้งมีสติปัญญาญาณกว้างขวางและแหลมคมอย่างยากจะหาใครเสมอเหมือน

พ.ศ. ๒๔๖๙ หลวงปู่จึงจาริกธุดงค์ไปปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่มั่น ซึ่งขณะนั้นพำนักอยู่ที่เสนาสนะป่า**บ้านสบบง อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม** ใช้เวลาเดินทาง ๑๕ วันจึงถึง เป็นที่ทราบกันดีว่าหลวงปู่มั่น ท่านเคร่งครัดในระเบียบและพระธรรมวินัยยิ่งนัก แม้กระนั้น ท่านได้กรุณารับหลวงปู่สามซึ่งเป็นพระต่างนิกายไว้และให้พำนักปฏิบัติธรรมที่นั่นนานถึง ๓ เดือน ในระหว่างนั้นหลวงปู่ได้รับความไว้วางใจ ให้จัดวางอัฐบริขารส่วนตัวของหลวงปู่มั่นในที่พำนัก พระภิกษุที่ร่วมปฏิบัติธรรมในขณะนั้นได้แก่ **พระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ พระอาจารย์สีลา พระอาจารย์ยาคูดี พระอาจารย์พร พระอาจารย์จำปี** เป็นต้น ต่อจากนั้น หลวงปู่มั่นได้ให้หลวงปู่สามไปปฏิบัติธรรมกับ**พระอาจารย์สิงห์ ขันตยาคโม** ศิษย์เอกของท่าน ขณะนั้นพระอาจารย์สิงห์ พำนักที่ กิ่ง อ.อากาศอำนวย จ.สกลนคร หลวงปู่ได้จำพรรษาด้วย ๑ พรรษา ในปีนั้นท่านเป็นไข้มาลาเรียอย่างหนักแทบเอาชีวิตไม่รอด

พ.ศ. ๒๔๗๐ คณะ**กองทัพธรรม**นำโดย**หลวงปู่สิงห์**ได้เดินทางไปเผยแผ่ธรรมะที่อุบลราชธานี หลวงปู่ได้ร่วมคณะไปด้วย

พ.ศ. ๒๔๗๑ หลวงปู่ได้อุปสมบทแปรญัตติใหม่ในคณะธรรมยุตินิกายเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ณ **วัดสร่างโศก** อ.ยโสธร จ. อุบลราชธานี โดยมี**พระครูวิจิตตวิโสธนาจารย์** เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระอาจารย์สิงห์ ขันตยาคโม** เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และ**พระอาจารย์มหาปิ่น ปัญญาพโล** เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ในปีนั้นหลวงปู่จำพรรษาที่สำนักสงฆ์ท่าวังหิน ได้พบและสนิทสนมกับ**ท่านพ่อลี ธัมมะธโร** และ**หลวงปู่กงมา จิรปุญฺโญ** ในอัตตชีวประวัติของท่านพ่อลีได้บันทึกไว้ว่า "...ได้พบเพื่อนที่หวังดี ๒ องค์ ได้ร่วมอยู่ร่วมฉันร่วมศึกษาสนทนากันตลอดมา เพื่อน ๒ องค์นั้น คือ **พระอาจารย์กงมา** และ**พระอาจารย์สาม** ได้พากเพียรภาวนาอยู่เสมอทั้งกลางวันและกลางคืน..."

พ.ศ. ๒๔๗๒ **พระอาจารย์สิงห์** นำคณะกองทัพธรรมไปเผยแผ่ธรรมะที่ขอนแก่น พระร่วมคณะที่สำคัญมี**พระอาจารย์มหาปิ่น ปัญญาพโล หลวงปู่ดี ฉันโน หลวงปู่ซามา หลวงปู่สาม พระอาจารย์อุ่น พระอาจารย์สีลา** เป็นต้น

พระอาจารย์สิงห์ ตั้งสำนักอยู่ที่**ป่าช้าบ้านเหล่างา** ซึ่งปัจจุบันคือ**วัดป่าวิเวกธรรม** อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แล้วแยกย้ายกันปฏิบัติธรรม เผยแผ่ธรรม สำหรับหลวงปู่สาม พำนักอยู่บ้านโนนรังบ้าง ที่ป่าใหญ่ อ.น้ำพองบ้าง ที่ อ.พระลับบ้าง ต่อจากนั้นได้ลาพระอาจารย์สิงห์ไปธุดงค์แถวชัยภูมิ

พ.ศ. ๒๔๗๔ พระอาจารย์สิงห์ได้รับคำสั่ง จาก**สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน ติสโส)** ซึ่งขณะนั้นดำรงสมณศักดิ์ที่**พระพรหมมุณี** ให้พาคณะไปเผยแผ่ธรรมะที่จังหวัดนครราชสีมา พระอาจารย์สิงห์ และคณะจึงเดินทางไปจังหวัดนครราชสีมา และส่งข่าวให้ หลวงปู่สามไปพบท่านที่นั่น ต่อมาจึงได้ปรึกษาหารือกัน และได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้าง**วัดป่าสาลวัน**ขึ้น โดยพระอาจารย์สิงห์เป็นเจ้าอาวาส หลวงปู่ได้พำนักจำพรรษา ที่นี่ ๑ พรรษา พ.ศ. ๒๔๗๕ หลวงปู่ธุดงค์กลับไปขอนแก่น จำพรรษากับ**หลวงปู่คำดี ปภาโส** ปีต่อมาได้ธุดงค์กลับไปวัดป่าสาลวัน แล้วธุดงค์ต่อไปจำพรรษาที่**วัดถ้ำพระงาม** จ.ลพบุรี ๓ พรรษา แล้วกลับวัดป่าสาลวัน

พ.ศ. ๒๔๗๙ พระอาจารย์สิงห์ ได้แนะนำหลวงปู่ให้พยายามปฏิบัติวิปัสสนาให้ดีและยึดในธุดงควัตรให้มากๆ แล้วให้ไปอยู่เผยแผ่ธรรม**ที่ดงขมิ้น** จ.บุรีรัมย์ บริเวณนั้นมีสัตว์ร้ายมากมาย หลวงปู่ได้อบรมชาวบ้านให้รู้จักบริจาคทาน รักษาศีล และประพฤติธรรมตามสมควร

ช่วยหลวงปู่ดูลย์สร้างพระอุโบสถ

หลวงปู่จำพรรษาที่ดงขมิ้นได้ ๑ พรรษา ก็ได้รับหนังสือจาก**หลวงปู่ดูลย์ อตุโล** พระอาจารย์ฝ่ายกรรมฐานองค์แรกของท่าน ให้ไปช่วยสร้างพระอุโบสถ หลวงปู่จึงจาริกไปยัง**วัดบูรพาราม** อ.เมือง จ.สุรินทร์ และได้จำพรรษาที่นั่นเพื่อช่วยสร้างพระอุโบสถนานถึง ๑๐ พรรษา

ธุดงค์ภาคกลางและชายฝั่งทะเลตะวันออก

เมื่อสร้างพระอุโบสถวัดบูรพารามเสร็จแล้ว ท่านได้ไปจำพรรษา**ที่วัดถ้ำพระงาม** จ.ลพบุรี ๑ พรรษา ปีต่อมาได้จาริกธุดงค์ไปกับ**พระอาจารย์จินดา คุตวโร** เข้ากรุงเทพฯ แล้วจาริกต่อไป**ศรีราชา** เขากระแจะ จ.จันทบุรี เขาน้อย ท่าแฉลบ เกาะหมาก เกาะช้าง เกาะแม่ชี เกาะกูด เกาะสีชัง ตราด ระยอง และได้จำพรรษาร่วมกับ**ท่านพ่อลี ธัมมะธโร** ที่**วัดป่าคลองกุ้ง** จ.จันทบุรี

พ.ศ. ๒๔๙๒ หลวงปู่ธุดงค์กลับมาที่เขาน้อย ท่าแฉลบ จ.จันทบุรี ได้พบ**หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี** จึงได้ร่วมธุดงค์เดินทางไปกราบหลวงปู่มั่นด้วยกันที่**วัดป่าบ้านหนองผือ** อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร และได้ฟังธรรมเทศนากัณฑ์พิเศษจากหลวงปู่มั่น ในวันมาฆบูชา ตั้งแต่ ๒ ทุ่มจนเลย ๖ ทุ่ม **นับเป็น "ธรรมเทศนากัณฑ์อัศจรรย์" ที่หลวงปู่มั่นเทศน์ยาวนานเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิตของท่าน เพราะนับตั้งแต่นั้นมา ท่านก็ไม่ได้เทศนายาวนานเป็นพิเศษเหมือนเช่นครั้งนั้นอีกเลย**

คำสรรเสริญจากพระอาจารย์ใหญ่

การเข้ามากราบเยี่ยมรายงานผลการปฏิบัติธรรมในครั้งนี้ หลวงปู่สาม ได้รับคำชมจากหลวงปู่มั่นว่า **"....เป็นผู้เจริญด้วยธุดงควัตร จำพรรรษาได้มากแห่ง และเป็นผู้ที่เคร่งครัดในธุดงควัตร..."**

การสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่

หลังจากกราบเรียนผลการปฏิบัติธรรมแล้ว หลวงปู่เทสก์และหลวงปู่สามได้กราบลาหลวงปู่มั่น ออกจาริกธุดงค์ต่อไป

ก่อนออกเดินทาง หลวงปู่มั่นได้สั่งหลวงปู่เทสก์และหลวงปู่สามว่า **"...ปีนี้ผมมีอายุ ๘๐ ปี แล้ว ท่านเทสก์และท่านสามต้องกลับมาพบผมให้ทันนะ..."** แล้วหลวงปู่ทั้งสองก็จาริกไปทางจังหวัดหนองคาย เมื่อใกล้จะเข้าพรรษาก็ออกเดินทางร่วมกันย้อนกลับไปฝั่งทะเลตะวันออก แล้วแยกทางกันที่จังหวัดชลบุรี โดยหลวงปู่เทสก์ไปจำพรรษาที่ เขาน้อย จังหวัดจันทบุรี ส่วนหลวงปู่สามไปจำพรรษาที่บางพระ จังหวัดชลบุรี

ครั้นอีก ๕ วัน ก่อนจะออกพรรษาก็ได้รับหนังสือแจ้งข่าวว่าหลวงปู่มั่นอาพาธ หลังจากนั้นอีกไม่นานก็ได้รับข่าวว่า**หลวงปู่มั่นมรณภาพเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒** หลวงปู่จึงเดินทางไปยัง**วัดป่าสุทธาวาส** จังหวัดสกลนคร และร่วมประชุมเพลิงศพพระอาจารย์ใหญ่จนเสร็จพิธี

เผยแผ่ธรรมะทางภาคใต้

เมื่อเสร็จพิธีในการประชุมเพลิงศพหลวงปู่มั่นแล้ว ท่านได้เที่ยวธุดงค์แถบจังหวัดสุรินทร์ประมาณหนึ่งเดือน แล้วจึงธุดงค์ต่อไปทางชลบุรี ต่อมาประมาณเดือนเศษก็ได้รับจดหมายจาก**หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี** ซึ่งในปีนั้น (๒๔๙๒) หลวงปู่เทสก์ได้ไปตั้งสำนักวิปัสสนากรรมฐานที่วัดสมณกิจ อ.เมือง จ.ภูเก็ต ได้นิมนต์หลวงปู่สามให้ลงไปช่วยอบรมธรรมะแก่ประชาชนทางภาคใต้ ท่านจึงธุดงค์ลงไปภาคใต้เป็นครั้งแรก ปีแรกท่านได้จำพรรษาแถวเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ออกพรรษาแล้วจึงจาริกไปทางอำเภอตะกั่วป่า และภูเก็ต ตามลำดับ ท่านได้จำพรรษาที่ท่าฉัตรไชย ๑ พรรษา

พ.ศ. ๒๔๙๕ ท่านได้จำพรรษา **ที่สำนักสงฆ์ไม้ขาว** (ปัจจุบัน**คือวัดไม้ขาว**) ร่วมกับคณะของหลวงปู่เทสก์ เทสรังสี เมื่อมีเวลาว่างจากการอบรมสั่งสอนประชาชน หลวงปู่สามจะใช้เวลาทำความเพียร เจริญจิตภาวนาอย่างเต็มที่ ไม่สนใจเรื่องการหลับนอน

หลวงพ่อคำพอง ติสโส ได้กล่าวถึงการปฏิบัติธรรมของหลวงปู่สามในระหว่างพำนักอยู่ภาคใต้ว่า **"...ตอนนั้นท่านแข็งแรงดี ปฏิบัติมาก ถ้าท่านได้ทำความเพียรแล้วท่านทำจริงๆ ชนิดที่เรียกว่า ถ้าได้นั่งภาวนาแล้วก็นั่งตลอดคืน ถ้าได้เดินจงกรมแล้วเดินขั้นเอาเป็นเอาตาย ชนิดที่เรียกว่าเรื่องหลับนอนไม่สำคัญ และไม่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับท่านในระหว่างนั้น..."**

การจาริกสู่ภาคใต้ในครั้งแรกนี้ หลวงปู่ได้พำนักอยู่นานถึง ๗ พรรษา

ธุดงค์ชายแดนเขมร

ประมาณปลายปี พ.ศ. ๒๔๙๙ หลวงปู่ได้เดินทางกลับจังหวัดสุรินทร์ไปกราบนมัสการ**หลวงปู่ดูลย์** ที่วัดบูรพาราม และพำนักอยู่กับท่านไม่นานนัก ก็กราบลาหลวงปู่ดูลย์ไปเยี่ยมญาติที่บ้านนาสามบ้านเกิดของท่าน แล้วจาริกธุดงค์แถบป่าเขาชายแดนสุรินทร์ บุรีรัมย์ ซึ่งมีพื้นที่ติดกับประเทศกัมพูชาแล้วกลับมาจำพรรษาที่บ้านนาสาม ๑ พรรษา

จาริกภาคใต้ครั้งที่สอง

ออกพรรษาแล้วหลวงปู่ได้จาริกสู่ภาคใต้อีกครั้งหนึ่ง ท่านได้ไปบำเพ็ญภาวนาที่**ดอนกะไหล** อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา พรรษาต่อมาท่านได้ไปจำพรรษาที่**สำนักสงฆ์โคกกลอยนากลาง**ตามคำนิมนต์ของญาติโยม ๑ พรรษา แล้วธุดงค์ต่อไปจำพรรษาที่**ท่าฉัตรไชย** ๑ พรรษา และจาริกไปเรื่อยๆ ตามป่าเขาและชายทะเลที่สงบสงัดแถบภูเก็ต กระบี่ พังงา

ผู้นำในการเผยแผ่ธรรมะทางภาคใต้ในสมัยนั้น คือ **หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี**และครูบาอาจารย์อื่นๆ อีกหลายรูป เช่น **หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ หลวงปู่หล้า เขมปัตโต หลวงพ่อคำพอง ติสโส พระอาจารย์วัน อุตตโม พระอาจารย์คำพาย ปภาโส พระอาจารย์มหาปิ่น ชลิโต พระอาจารย์จันทร์โสม กิตติกาโร หลวงพ่อสุวัจน์ สุวโจ** เป็นต้น

หลวงปู่จำพรรษาที่เขาแก้ว ๒ พรรษา แล้วจาริกไปแถบชายทะเลภาคตะวันออก เข้าจังหวัดจันทบุรี

การสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ครั้งที่สอง

ในขณะที่หลวงปู่จาริกธุดงค์บริเวณจังหวัดจันทบุรีอยู่นั้น ก็ได้ทราบข่าวการมรณภาพของ**พระอาจารย์สิงห์ ขันตยาคโม** หลวงปู่จึงรีบรุดเดินทางไปร่วมพิธีถวายเพลิงศพ ที่วัดป่าสาลวัน จังหวัดนครราชสีมา เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๐๕ แล้วกลับไปโปรดญาติโยมที่สุรินทร์อีกระยะหนึ่งก่อนจาริกธุดงค์ขึ้นสู่ภาคเหนือ

ธุดงค์ภาคเหนือ

หลวงปู่ได้จาริกธุดงค์ท่องเที่ยวขึ้นสู่ภาคเหนือ ได้พำนักจำพรรษาในป่าแห่งหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก มีผู้ไม่ประสงค์ดีแอบลอบยิง หลวงปู่ถึง ๓ ครั้ง แต่ไม่สำเร็จเพราะโยมที่นอนเฝ้าหลวงปู่รู้สึกตัวตื่นก่อนทุกครั้ง

เมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงปู่ได้ธุดงค์ต่อไปทางเชียงใหม่ รอนแรมไปตามป่าเขา และในพรรษานั้น (พ.ศ. ๒๕๐๕) หลวงปู่ก็ได้จำพรรษาอยู่ที่**บ้านแม่หลอด** อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ได้อาศัยบิณฑบาตและอบรมสั่งสอนชาวเขา มีเผ่ากะเหรี่ยง เป็นต้น ครั้นออกพรรษาแล้วได้ไปพำนักอยู่ที่**ถ้ำผาเด็ง** ต.ป่าแป๋ อ.แม่แตง ได้พบกับ**พระอาจารย์บุญฤทธิ์ บัณฑิโต** และ

ได้พักปฏิบัติธรรมร่วมกันที่นั่น (หลวงปู่บุญฤทธิ์ ไปพำนักจำพรรษาและเผยแพร่ธรรมะที่ออสเตรเลีย นานๆ จึงจะกลับเมืองไทยครั้ง)

พ.ศ. ๒๕๐๖ **ท่านพ่อลี ธัมมธโร** ได้ธุดงค์ไปที่ถ้ำผาเด็ง พักอยู่กับหลวงปู่ระยะหนึ่ง ต่อจากนั้นได้แยกย้ายจาริกไปคนละทาง ภายหลังได้มาพบกันอีกที่**บ้านยาง**และได้พบ**หลวงปู่ชอบ ฐานสโม** ด้วย ต่อมาหลวงปู่อาพาธ จึงได้ธุดงค์กลับมาที่ถ้ำผาเด็ง พระอาจารย์บุญฤทธิ์ได้ตามลงมาด้วย

ในปีนั้น **พระอาจารย์จันดี**และ**พระอาจารย์ศรีจันทร์**ได้เดินทางไปขอฝึกกรรมฐานกับหลวงปู่ ท่นให้พระอาจารย์ทั้งสองรูปแยกย้ายกันไปปฏิบัติธรรมตามลำพัง วันพระจึงมาสวดมนต์และภาวนาร่วมกันที่ศาลา การโคจรบิณฑบาตให้แยกย้ายกันไปรูปละหมู่บ้าน แล้วนำอาหารมารวมกัน แล้วต้มเสียก่อน เพราะอาหารคาวจัด อาหารส่วนใหญ่ได้แก่ปลา หนู กบ กุ้งและเขียด ชาวบ้านไม่มีเกลือใช้ มีแต่น้ำปลากับพริก เมื่อฉันเสร็จต่างองค์ต่างแยกย้ายกันไป ตั้งใจภาวนาทั้งกลางวันกลางคืนโดยไม่ได้คุยกัน

หลวงปู่ถูกลอบทำร้าย

ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๐๗ พระอาจารย์จันดี และพระอาจารย์ศรีจันทร์ได้กราบลาหลวงปู่ไปทำบุญสงกรานต์ที่วัดป่าห้วยน้ำริน อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ หลวงปู่จึงอยู่เพียงลำพังองค์เดียว เป็นโอกาสดีของผู้จ้องประทุษร้ายท่าน สามารถลอบเข้าไปทำร้ายหลวงปู่ได้โดยสะดวก

เหตุการณ์เกิดขึ้นในคืนวันหนึ่งขณะที่หลวงปู่นั่งสมาธิเจริญภาวนาอยู่ภายในกุฏิหลังน้อยยกพื้นสูงจากพื้น ๑ เมตร กั้นฝาด้วยใบไม้ที่ชาวบ้านสร้างให้สำหรับพักชั่วคราว มีชายสองคนลอบเข้าไปในกุฏิ ใช้ก้อนหินขนาด-เท่ากำปั้นขว้างเข้าไปในกุฏิ ถูกองค์หลวงปู่แต่ท่านไม่รู้สึกตัว เขาจึงเอาก้อนหินขนาดใหญ่เท่าหัวคนทุ่มเข้าไปบริเวณศีรษะหลวงปู่ ท่านก็

สลบไป ส่วนผู้ลอบทำร้ายหลวงปู่ได้พังฝากุฏิทับร่างของท่านไว้ แล้วหลบหนีไป

เมื่อหลวงปู่รู้สึกตัว ท่านแปลกใจที่เห็นกุฏิพังลงมาทับตัวท่าน มีรอยเลือดเปื้อนเกรอะกรัง เมื่อพิจารณาดูจึงเห็นว่ามีเลือดไหลมาจากบาดแผลในกายท่าน ฟันหักและโยกคลอนหลายซี่ ปากแตก แต่ใบหน้ากลับไม่ปรากฏบาดแผล ท่านจึงรู้ว่ามีผู้ลอบทำร้ายท่านในขณะเจริญสมาธิภาวนา เมื่อพิจารณาแล้วท่านก็รู้สึกขบขันและไม่ได้ต้องการเอาโทษแต่ประการใด

ตอนเช้า หลวงปู่เข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านเห็นร่างกายและจีวรของท่านเต็มไปด้วยเลือดแห้งเกรอะกรังจึงมีความโกรธแค้นแทนท่านเป็นอันมาก พากันสืบจนทราบตัวผู้จ้างวานและจะแก้แค้นให้ แต่หลวงปู่ได้ห้ามปราม ขอไม่ให้เอาเรื่องเพราะเห็นว่าเป็นเคราะห์กรรมของท่านเอง

สาเหตุที่มีผู้ประสงค์ร้ายต่อหลวงปู่ เนื่องจากพระภิกษุเจ้าถิ่นไม่พอใจที่หลวงปู่สามารถโน้มน้าวให้ชาวบ้านหันมาปฏิบัติธรรมและมีความศรัทธาเลื่อมใสหลวงปู่เป็นจำนวนมาก จึงได้เลี้ยงสุราชายสองคนและจ้างให้มาทำร้ายหลวงปู่ด้วยเงินจำนวนคนละ ๔ บาท

ส่วนชายที่รับจ้างมาทำร้ายหลวงปู่สองคน เห็นหลวงปู่ไม่มรณภาพอย่างที่ตั้งใจ เกิดควมหวาดกลัวเป็นอันมาก ได้เข้ามากราบสารภาพผิดต่อหลวงปู่ ท่านก็เมตตาอโหสิกรรมให้ แต่บาปกรรมครั้งนี้หนักนัก เพราะทำร้ายพระภิกษุผู้ทรงศีลทรงธรรมบริสุทธิ์ อีกทั้งขณะนั้นท่านกำลังเจริญสมาธิภาวนาอยู่ด้วย เป็นเหตุให้ชายเคราะห์ร้ายทั้งสองคนประสบผลกรรมอย่างหนักถึงแก่เสียชีวิตในเวลาต่อมา

หลวงปู่ไม่กลัวภัย

หลังจากถูกลอบทำร้าย หลวงปู่ก็เข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลอำเภอแม่แตง หลังจากนั้นก็ไปพักที่**วัดปากทาง** อ.แม่แตง เป็นวัดในปกครองของ**หลวงปู่ตื้อ อจลธัมโม** หลวงปู่ตื้อได้ห้ามหลวงปู่สามไม่ให้กลับไปที่ถ้ำผาเด็งอีกเนื่องจากเกรงจะมีอันตราย แต่หลวงปู่สามกลับปฏิเสธคำทัดทานของหลวงปู่ตื้อเพราะเมตตาสงสารชาวบ้านที่หันเหความศรัทธาเลื่อมใสจากพระวัดบ้าน มาศรัทธาพระธุดงค์กรรมฐานจะเลื่อนลอย ไม่มีใครเป็นหลักในการอบรมสมาธิภาวนาให้ หลวงปู่จึงคิดจะกลับไปอยู่โปรดญาติโยมสักระยะหนึ่งก่อน หลวงปู่ตื้อจึงไม่ได้ทัดทานอีก นอกจากแนะนำให้ขอความมั่นใจจากชาวบ้านให้ดูแลไม่ให้ได้รับอันตรายอีก หลวงปู่จึงกลับไปจำพรรษาที่ถ้ำผาเด็ง โดยมี**พระอาจารย์จันดี** และ**พระอาจารย์คำแปง**ไปอยู่เป็นเพื่อน ครั้นใกล้จะเข้าพรรษา พระอาจารย์คำแปง เกิดแพ้อากาศหนาว จึงลงไปจำพรรษาที่เชียงใหม่ หลวงปู่จึงจำพรรษาร่วมกับพระอาจารย์จันดีเพียง ๒ รูปเท่านั้น

ในพรรษานั้น ปรากฏว่ามีชาวบ้านมาร่วมปฏิบัติภาวนากับหลวงปู่จนถึงเที่ยงคืนทุกคืนตลอดพรรษา ตามวิธีของหลวงปู่ท่านไม่ได้เทศน์มากแต่จะให้ชาวบ้านนั่งสมาธิ บริกรรมคำว่าพุทโธ ตั้งสติให้แน่วแน่ ตามลมหายใจเข้าออกอย่างเดียว อย่าส่งจิตไปทางอื่น ทำพุทโธให้แน่วแน่ ทำพุโธให้เกิดขึ้น เมื่อนั่งภาวนานานพอสมควรก็ให้เปลี่ยนอิริยาบทเป็นเดินจงกรมแล้วกลับมานั่งสมาธิต่อจนถึงเที่ยงคืน จึงแยกย้ายกันไปพักผ่อน หรือบำเพ็ญเพียรต่อตามความต้องการของแต่ละคน ท่านสอนอย่างนี้ตลอดพรรษา

อาราธนากลับมาตุภูมิ

พ.ศ. ๒๕๐๘ หลวงปู่ไปจำพรรษาที่วัดบ้านปง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ (ปัจจุบันคือ**วัดอรัญวิเวก** ซึ่งหลวงพ่อเปลี่ยน ปัญญาปทีโป เป็น

เจ้าอาวาส) พอออกพรรษาแล้วท่านธุดงค์ต่อไปทางบ้านจอและบ้านถ้ำเชียงดาว แล้วย้อนกลับมาพักจำพรรษาที่บ้านปงอีก นับเป็นสถานที่จำพรรษาแห่งสุดท้ายก่อนกลับสู่มาตุภูมิ

พ.ศ. ๒๕๑๐ **หลวงพ่อโบว์** (นามสกุลเดิม**สายไทย**) ซึ่งเป็นญาติของท่าน ได้ธุดงค์จากจังหวัดสุรินทร์ไปถึงเชียงใหม่ สืบหาหลวงปู่และติดตามไปพบท่านที่วัดบ้านปง ได้กราบอาราธนานิมนต์ท่านกลับไปโปรดญาติโยม ณ จังหวัดสุรินทร์ ถิ่นกำเนิด

นิมิตก่อนกลับมาตุภูมิ

รุ่งอรุณเช้าวันหนึ่ง หลวงปู่เห็นภาพแสงอรุณเป็น ๓ สีซ้อนกัน ญาติโยมที่ตามไปด้วยไม่มีใครเห็น แสง ๓ สีได้แก่แสงสีขาวเป็นแสงเงิน สีเหลืองเป็นแสงทอง และสีแดงเป็นแสงทองแดง ท่านได้พิจารณาดูนิมิตแล้วปรากฏเหตุผล ๓ ประการ คือ

ประการณ์ที่ ๑ เราได้เที่ยวธุดงค์ในที่วิเวกต่างๆ ตั้งแต่ยังเป็นหนุ่มมีร่างกายแข็งแรงจนแก่ชราภาพอ่อนแอลง กำลังวังชาเสื่อมถอยลงมากสมควรกลับมาตุภูมิ

ประการณ์ที่ ๒ การกลับมาตุภูมิครั้งนี้จะได้มีโอกาสใกล้ชิดครูบาอาจารย์ซึ่งชราภาพมากแล้ว คือ **หลวงปู่ดูลย์ อตุโล**

ประการณ์ที่ ๓ จะได้มีโอกาสแนะนำธรรมปฏิบัติแก่ญาติโยมในจังหวัดสุรินทร์อันเป็นบ้านเกิดของตน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว หลวงปู่จึงรับคำนิมนต์ของหลวงพ่อโบว์ และเดินทางกลับจังหวัดสุรินทร์หลังออกพรรษานั้น

กำเนิดวัดว่าไตรวิเวก

พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นปีที่หลวงปู่เดินทางกลับจังหวัดสุรินทร์ภูมิลำเนา ญาติโยมได้อาราธนานิมนต์หลวงปู่ให้ไปจำพรรษาที่บ้านรำเบอะ อ.ปราสาท ในสมัยนั้นพระธรรมยุติ ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ชาวบ้านจะรู้จักแต่พระมหานิกาย หลวงปู่จึงถูกชาวบ้านบางส่วนต่อต้าน โดยยื่นหนังสือร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ว่าบริเวณนั้นเป็นทำเลเลี้ยงสัตว์ของหมู่บ้าน ไม่อยากให้พระภิกษุพักอยู่ หลวงปู่จึงจำพรรษาที่นี่เพียง ๑ พรรษา แล้วย้ายไปอยู่กิโลเมตรที่ ๑๑ ถนนสุรินทร์-ปราสาท ไม่ห่างจากที่อยู่เดิมมากนัก เนื่องจากหลวงปู่ต้องการอยู่ใกล้บ้านนาสามอันเป็นบ้านเกิดของท่าน แต่ก็ถูกร้องเรียนขับไล่ไม่ให้หลวงปู่พำนักที่นั่นอีก

ญาติโยมสานุศิษย์ที่มีความเคารพศรัทธาต่อหลวงปู่ เห็นความลำบากขององค์ท่านในการหาที่พำนัก จึงได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์ซื้อที่ดินบริเวณกิโลเมตรที่ ๑๒ ซึ่งมีสภาพเป็นป่าละเมาะถวายหลวงปู่

พ.ศ. ๒๕๑๑ หลวงปู่จึงสร้างวัดขึ้นที่นี่ ให้ชื่อว่า**วัดป่าไตรวิเวก** มีความหมายว่า**วัดป่าที่มีความวิเวก (สงบ) ๓ ประการ คือ กายวิเวก จิตตวิเวก และอุปธิวิเวก**

กายวิเวก หมายถึง ความสงบจากการกระทำเวรภัยทางกายทั้ง ๕ ประการ เป็นต้น ได้แก่ การเว้นจากการเบียดเบียนชีวิตสัตว์อื่น เว้นจากการถือครองทรัพย์ที่ได้มาโดยไม่ชอบธรรม เว้นจากการล่วงประเวณีนอกขอบเขตของศีลธรรม เว้นจากการกล่าววาจาที่มีโทษ มีพูดเท็จ ส่อเสียดยุยงให้คนแตกรักหักสามัคคีกัน คำพูดเพ้อเจ้อและลามกเป็นต้น และเว้นจากการเสพของมึนเมาอันเป็นต้นเหตุของความประมาท

จิตตวิเวก หมายถึง จิตสงบเป็นสมาธิมีความตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว ปราศจากนิวรณ์ทั้ง ๕ คือความใคร่ใยดีในกามคุณ ๕ คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส (**กามฉันทะ**) ความเคียดแค้นพยาบาท ความฟุ้งซ่าน

(อุทธัจจะกุกกุจจะ) ความง่วงเหงาหาวนอนท้อแท้ต่อการประกอบคุณงามความดี (ถีนมิทธะ) ความลังเลสงสัยในคุณงามความดี (วิจิกิจฉา) มีองค์คุณของพระรัตนตรัย การเจริญสมาธิภาวนา เป็นต้น

อุปธิวิเวก หมายถึง ความสงบจากกิเลส มีตัณหา ราคะ มานะ ทิฏฐิ โลภ โกรธ หลง เป็นต้น บุคคลที่สามารถประหารกิเลสได้บ้างแล้ว ได้แก่ **พระโสดาบัน พระสกิทาคามี** ซึ่งประหารทิฏฐิ และวิจิกิจฉา ได้เด็ดขาด ส่วนพระอนาคามี เป็นผู้ที่ประหารกามราคะและโทสะได้โดยสิ้นเชิง จึงสงบจากกิเลสได้มาก **พระอรหันต์** ผู้สามารถประหารกิเลสมีตัณหาส่วนละเอียดได้แก่ ภวตัณหา และวิภวตัณหา มานะ อุปาทาน ได้หมดสิ้น จึงเป็นบุคคลที่เข้าถึงอุปธิวิเวกได้อย่างแท้จริง

ข้อวัตรปฏิบัติ

ปกติหลวงปู่มีอุปนิสัยพูดน้อย การอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและสานุศิษย์ ท่านจึงไม่ใคร่พูดแต่จะเน้นให้ปฏิบัติจริง ทำจิตให้เป็นหนึ่ง ท่านจะสอนด้วยการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ท่านจะฉันในบาตรฉันมื้อเดียว หลังจากฉันภัตตาหารแล้วหลวงปู่จะเดินจงกรมจนกระทั่งถึงเที่ยงจึงหยุดพัก บ่ายเวลา ๑๕.๐๐ น. ท่านจะพาเข้าศาลานั่งสมาธิภาวนาไปจนถึงเวลา ๒๑.๐๐ น. จึงเลิกประชุม

เมื่ออายุล่วงเลยวัย ๘๐ เศษแล้ว หลวงปู่จึงลดจำนวนชั่วโมงเดินจงกรมและนั่งสมาธิภาวนาลง จากที่เคยเข้าศาลาปฏิบัติธรรมตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐ น. ก็เปลี่ยนเป็น ๑๗.๓๐ น. จนกระทั่งเมื่ออายุใกล้ ๙๐ ซึ่งหลวงปู่เดินไม่ได้แล้ว ท่านจึงงดเข้าศาลา จะอนุญาตให้พระบางส่วนและแม่ชีไปนั่งภาวนากับท่านที่กุฏิในช่วงเวลา ๑๘.๐๐-๒๐.๐๐ น.

ชีวิตในวัยชรา

นับตั้งแต่สร้างวัดป่าไตรวิเวกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นต้นมา ขณะนั้น

หลวงปู่มีอายุได้ ๖๘ แล้ว ท่านได้หยุดพักชีวิตการท่องเที่ยวธุดงค์ไปตามป่าเขาลำเนาไพรและสถานที่ต่างๆ ได้พักจำพรรษาอยู่ประจำที่นี่ตั้งแต่สร้างวัดเป็นต้นมา จวบจนวาระสุดท้ายของท่าน รวมเป็นเวลาติดต่อกัน ๒๓ ปี

ปรกติหลวงปู่มีสุขภาพแข็งแรง แม้จะมีอายุย่างเข้าวัยชราแล้ว สุขภาพแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็ไม่เคยเจ็บป่วยมากถึงขั้นล้มหมอนนอนเสื่อ จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙ หลวงปู่ป่วยหนักครั้งแรก ด้วยโรคต่อมลูกหมากโต ได้เข้ารับการผ่าตัดที่โรงพยาบาลศิริราช ในครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงโปรดรับหลวงปู่เป็นคนไข้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และโปรดเกล้าฯ ให้ศาสตราจารย์**นายแพทย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี** ถวายการดูแลและรักษาพยาบาลหลวงปู่อย่างใกล้ชิด และทรงโปรดให้ราชเลขาธิการส่วนพระองค์เข้าเยี่ยมเยียนสอบถามอาการเป็นประจำ ส่วนทางสำนักพระราชวังได้จัดภัตตาหารถวายหลวงปู่ทุกวัน หลวงปู่พักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชเกือบ ๑ เดือนถึงกลับวัด สุขภาพพลานามัยของท่านแข็งแรงดี แต่หมอนัดให้ไปตรวจเช็คร่างกายที่โรงพยาบาลศิริราชเป็นประจำทุกปี

อาพาธครั้งสุดท้าย

เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๓๔ หลวงปู่มีอาการปวดท้องและปวดมากขึ้นเรื่อยๆ **นายแพทย์ธงชัย ตรีวิบูลย์วนิช** แพทย์โรงพยาบาลสุรินทร์ ซึ่งถวายการดูแลหลวงปู่เป็นประจำ ได้นำหลวงปู่ไปตรวจที่โรงพยาบาลสุรินทร์ พบว่ามีจุดดำๆ ที่ลำไส้ สันนิษฐานว่าจะเป็นลำไส้อักเสบ ควรผ่าตัดรีบด่วน แต่เนื่องจากหลวงปู่ชราภาพมากแล้ว มีอายุสังขารถึง ๙๑ ปีเศษเกรงจะไม่ปลอดภัย จึงได้โทรศัพท์ปรึกษาแพทย์ที่โรงพยาบาลศิริราช และได้รับคำแนะนำให้พาหลวงปู่ไปโรงพยาบาลศิริราชโดยด่วน ทางสำนักพระราชวังได้ส่งเครื่องบินมารับ ถึงดอนเมืองเวลา ๑๖.๐๐ น. พระภิกษุ

ผู้ดูแลและนายแพทย์จากโรงพยาบาลสุรินทร์ได้ติดตามถวายการดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อถึงโรงพยาบาลศิริราช ศาสตราจารย์**นายแพทย์เกษม ลิ่มวงศ์** ผู้ถวายการรักษา ได้นิมนต์หลวงปู่เข้าห้องตรวจและพักอยู่ที่ชั้น ๕ ตึก ๘๔ ปี

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ช่วงบ่าย ทางโรงพยาบาลศิริราชได้ถวายการผ่าตัดหลวงปู่ ภายหลังการผ่าตัดหลวงปู่ฟื้นขึ้นมาเห็นสายอ๊อกซิเจน ท่านพยายามจะดึงออก แต่หมอได้ขอร้องไว้ ท่านจึงนอนพักสงบนิ่งไม่แสดงอาการอื่นใด จนกระทั่งเวลา ๑๙.๓๐ น. หลวงปู่ก็ได้ละสังขารไปด้วยอาการสงบ สิริรวมอายุได้ ๙๑ ปี ๔ เดือน ๑๙ วัน

บำเพ็ญพระราชกุศล

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดรับสั่งให้อัญเชิญสรีระหลวงปู่ไปตั้งบำเพ็ญพระราชกุศล**ที่ศาลาร้อยปี วัดเบญจมบพิตร** กรุงเทพฯ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ดร.เชาวน์ ณ ศีลวันต์ องคมนตรี เป็นตัวแทนพระองค์สรงน้ำศพพระราชทาน และทางสำนักพระราชวังเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม ๗ วัน

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ **พระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ฯ** เสด็จนมัสการศพหลวงปู่และฟังสวดพระอภิธรรม

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ** พร้อมด้วย**สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารฯ** เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศล และฟังสวดพระอธิธรรม

อัญเชิญศพสู่จังหวัดสุรินทร์

คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ได้ทำหนังสือทูลขอรับศพหลวงปู่มาบำเพ็ญกุศลต่อที่จังหวัดสุรินทร์ เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงได้อัญเชิญศพหลวงปู่คืนสู่วัดป่าไตรวิเวก เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ และได้ตั้งศพไว้ให้ประชาชนถวายสักการะ ณ ศาลาการเปรียญหลังเก่า ชั้น ๒ ทางสำนักพระราชวังก็ได้เป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลเมื่อครบกำหนด ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน ส่วนวันอื่นๆ ทางวัดได้จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลและถวายการสวดพระอภิธรรมทุกวันจนกระทั่งถึงกำหนดพระราชทานเพลิงศพ

พระราชทานเพลิงศพ

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารฯ เสด็จแทนพระองค์ พระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ ณ จิตกาธานวัดป่าไตรวิเวก** ได้มีพระภิกษุ สามเณร และประชาชนจากทุกสารทิศมาร่วมงานจนแน่นบริเวณวัด

ณ เมรุพระราชทานเพลิงของหลวงปู่แห่งนี้ ในเวลาต่อมาคณะศิษยานุศิษย์ นำโดย ดร.ปฐม และอาจารย์ภัทรา นิคมานนท์ ได้สร้างมณฑปครอบไว้เป็นอนุสรณ์เพื่อให้ประชาชนได้สักการะบูชาและรำลึกถึงหลวงปู่โดยให้ชื่อว่า **"อนุสรณ์สถานอกิญจิโน"** อยู่บริเวณด้านหลังของวัดตรงข้ามกับ ศาลาอกิญจโน

ภายในมณฑปหลังนี้มีรูปเหมือนหลวงปู่ หล่อด้วยโลหะประดิษฐานตรงศูนย์กลาง ซึ่งเป็นจุดที่เผาสรีระของหลวงปู่ ได้จัดแสดงประวัติของหลวงปู่ โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นแหล่งค้นคว้าศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลวงปู่โดยเฉพาะ จึงได้รวบรวมเอกสารที่เป็นชีวประวัติ ข้อธรรมคำสอนของหลวงปู่ บันทึกพระธรรมเทศนาซึ่งเป็นลายมือของหลวงปู่เอง ซึ่งจัดเป็น

หนังสือหายาก สมควรแก่การอนุรักษ์ไว้ นอกจากนี้ยังได้รวบรวมภาพถ่ายและวีดีโอเกี่ยวกับหลวงปู่เอาไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา

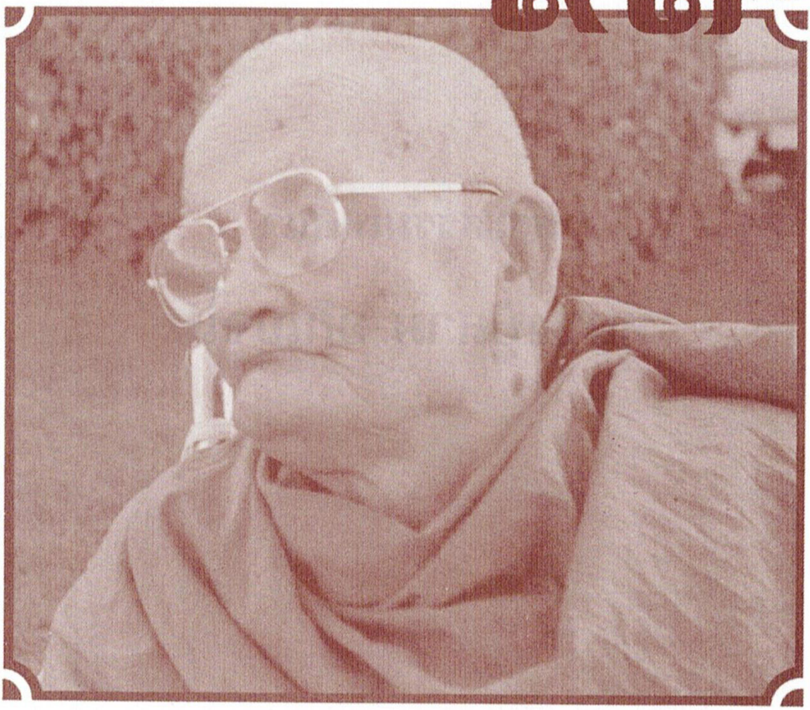
นอกจากการสร้างมณฑปที่ระลึกแล้ว คณะศิษย์ยังได้บริจาคปัจจัยซื้อที่ดินเพื่อขยายออกไปตลอดแนวรั้วด้านตะวันตก ทำให้บริเวณวัดกว้างขวางขึ้น

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ อันเป็นวันครบรอบมรณภาพของหลวงปู่ ทางวัดได้จัดให้มีการทำบุญตักบาตรบำเพ็ญกุศลถวายหลวงปู่ สานุศิษย์และผู้ที่เคารพศรัทธาตัวหลวงปู่ได้มาร่วมปฏิบัติภาวนาเพื่อรำลึกและถวายกุศลแด่หลวงปู่เป็นประจำทุกปี

พระธรรมเทศนา

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน

๙๑ ปี

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน

ธรรมะของจริง

(พระธรรมเทศนาของหลวงปู่สาม อกิญฺจโน)

ธรรมะของจริง ก็อยู่กับบุคคลทุกคน เว้นไว้แต่ไม่ทำ ถ้าทำต้องมีทุกคน **เพราะธรรมะเป็นของจริง ต้องทำจริง จึงจะเห็นธรรมะของจริง** การกระทำก็ทำจิตใจให้สงบ ใจจะสงบได้ก็ต้องอาศัยการพยายามทำจิตใจให้มันดี ทำจิตใจให้พอใจในใจ เพราะธรรมะเป็นของละเอียดลึกซึ้ง ของจริงมันมีทุกๆ คน ธรรมะแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ ก็มีอยู่ในคนทุกคน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็มีอยู่ทุกคน แต่เราทำไม่ถึง ไม่ถึงพระพุทธ ไม่ถึงพระธรรม ไม่ถึงพระสงฆ์ ต้องอาศัยการกระทำ ฝึกหัดดัดแปลงจิตให้มันดี ให้มันสงบ ให้เป็นสมาธิ จิตใจจะเป็นสมาธิก็ต้องอาศัยการพยายามมีสติกำหนดจิตใจให้มันอยู่

ความรู้ความเห็นทุกอย่างนั้น มันเป็นโลกธรรมของจิต มันต้องพยายามทำใจให้มันอยู่ ให้มันอยู่จนพรากจากอารมณ์ภายนอก ความคิดความนึกทุกอย่างไม่ต้องคำนึง จนตั้งอยู่เป็นอันเดียว พอรู้สึกอยู่อย่างเดียว **สติ** ความระลึก **สัมปชัญญะ** ความรู้ตัว ก็ต้องรู้อยู่กับที่นั้น

ถ้าใจมันละเอียดไป มันก็ต้องรู้อยู่กับที่ ถ้าจิตใจมันละเอียดไปแล้ว มันก็แน่วแน่เป็นหนึ่ง เพราะฉะนั้น เราต้องพยายาม

การภาวนาก็เป็นบุญเป็นกุศลมากมาย ถ้าทำได้ทุกๆ วัน ทำได้เสมอไป ก็เป็นบุญกุศลทุกวัน ให้คิดดู ความแก่ ความเจ็บ ความตาย จะมาถึงวันไหนเราก็ไม่รู้ ไม่ว่าแต่คนแก่คนเฒ่า คนหนุ่มก็ยังตาย ถ้าได้ฝึกหัดทำทุกวันๆ มันตายไปก็ยังได้ขึ้นสวรรค์

การกระทำจิตใจนี้เป็นของดี เป็นยอดของงานฝึกหัด**อริยทรัพย์ภายใน** ส่วนอริยทรัพย์ภายนอก ก็มีการทำบุญ การให้ทาน เรียกว่า **อริยทรัพย์ภายนอก**

ทรัพย์ภายในนั้นเป็นอริยะ ฝึกหัดดัดแปลงจิตใจให้มันดี ให้มันบริสุทธิ์หมดมลทิน เพราะฉะนั้น ต้องรีบทำทุกๆ คน ทำคุณงามความดีให้มี ให้เกิดขึ้นในดวงจิตในดวงใจ พกแต่สิ่งที่ดีที่ชอบไป ในอนาคตกาลข้างหน้าอีกก็จะดีไปทุกภพทุกชาติ ต้องอาศัยการกระทำ ถ้าเราไม่ทำก็ไม่มีอะไร ถ้าฝึกหัดไปทุกวันๆ จะเป็นหรือไม่เป็นก็ตาม ก็ทำให้เรามีศรัทธาในการภาวนา

การกระทำทุกๆ วันไป ถ้าทำแล้วก็ต้องเป็นล่ะ ทำให้มันนานๆ นั่งสักชั่วโมงสองชั่วโมง ถ้าใจมันสงบลงไปแล้ว เราจะนั่งสักสามชั่วโมง สี่ชั่วโมง ก็ไม่เป็นไร ไม่เจ็บ ไม่ปวด ไม่เหนื่อยอะไร ต้องหัดกระทำอยู่อย่างนั้น จนใจนี่มันตั้งแน่วแน่ หรือทำไปสงบไป ปีติก็เกิดขึ้น

เมื่อปีติเกิดขึ้นแล้ว ความสุขก็เกิดขึ้น ความเข้าใจก็เกิดขึ้น ความกล้าหาญ ความอาจหาญมันก็มีอยู่ในใจ ต้องอาศัยการกระทำ ถ้าเราไม่ทำก็ไม่มีอะไร ไม่เป็นบุญ ไม่เป็นกุศล ถ้าเราทำไปต้องได้บุญได้กุศลทุกวันทุกเวลาไป

ทุกคืน เราจะนอนก็ไหว้พระ ไม่ได้อะไรก็ทำสมาธิภาวนาไป ไหว้พระ ๓ ที ขอเอา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง เป็นสรณะของตน แล้วก็นั่งสมาธิไป ภาวนาไป พุทโธ พุทโธ หลับตา นั่งนานๆ ไม่นานมากก็ ๕ นาที ๑๐ นาที ค่อยหัดไปทุกๆ วัน ดีกว่านอนเปล่าๆ ไม่มี

อะไร อยากได้คุณงามความดี สิ่งที่ดี สิ่งที่ชอบ ก็ต้องประกอบให้เกิดขึ้นในจิตใจ

การเจริญสมาธิภาวนาเป็นยอดของทานอันเลิศ เก็บอยู่ในจิตในใจทุกภพทุกชาติไปจนได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ก็ต้องอาศัยบำเพ็ญบารมีของตนนี้แหละ บารมีของตนนี้แหละเป็นเสบียงอาหารไปข้างหน้า เกิดไปชาติไหนก็เป็นคนที่มีความดีความงามอยู่ในจิตใจ เพราะเราได้ฝึกหัดดัดแปลงจิตใจของเราให้มันบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ

เพราะฉะนั้น ต้องทำให้เสมอไป สมดังภาษิตท่านว่า วิริเยนะ ทุกขะมัจเจติ คนผู้จะล่วงทุกข์ได้ต้องอาศัยความเพียร เพียรนอกก็ต้องทำเหมือนกัน การทำบุญ การให้ทาน หรือพวกชาวไร่ชาวนา ก็ต้องอาศัยความพากเพียรมันถึงจะมีผล ทำอะไรก็ทำด้วยความเพียร ความพยายาม

การทำจิตใจก็เหมือนกัน ก็ต้องอาศัยความพยายาม ต้องอาศัยความเพียรเพื่อจะให้จิตมันอยู่ มันสงบ ให้มันบริสุทธิ์ไป จึงจะได้มรรคผลเกิดขึ้นตามภูมิตามธรรม ถ้าจิตเรามันรวมสักครั้งหนึ่ง ก็ติดอยู่ในใจเสมอไป เพราะฉะนั้น เราควรพยายามในการบุญการกุศล

คนทุกวันนี้ก็มีแต่เรื่อง มีแต่ความวุ่นวายมากมาย รีบทำคุณงามความดีให้มันมีขึ้นในจิตในใจ หลุดพ้นจากความไม่ดี ทำจิตใจให้มันละเอียดไปละเอียดไปจนกว่าจะละเรื่องโลก โลกนี้มีแต่ความรู้ความเห็น ความเข้าใจทุกอย่างตามทางโลก ธรรมะของจริงมีแต่หมดไปๆ

ให้ตั้งจิตแน่วแน่เป็นหนึ่ง จิตดวงเดียวให้มันแน่วแน่อยู่นั่น อย่างทางจะไปนิพพานก็ต้องอาศัยความพยายามจนมันตั้งแน่วแน่ได้

โลกนี้มันประกอบไปด้วยความทะเยอทะยาน ถ้าทำจิตให้มันดี ให้มันสงบไป ดีกว่าโลกนี้หลายเท่า ทำใจให้สงบครั้งหนึ่งๆ อย่างนี้ โอ๊ย --- จิตใจมันมีความปลาบปลื้มในจิตในใจ ความยินดีในใจหาที่สุดมิได้

การพยายามทำตนให้มันดีขึ้นนี่ยากเหลือเกิน สมัยนี้ ทุกวันมีแต่ความเพลิดเพลินกับการดูหนัง ดูยี่เกทั่วๆ ไป ประโยชน์ของตนไม่ได้คิดถึงเลย

โลกนี้ประกอบไปด้วยกองทุกข์ทั้งหลาย ความเกิดก็เป็นทุกข์ ความแก่ก็เป็นทุกข์ ความเจ็บก็เป็นทุกข์ ความตายก็เป็นทุกข์ บางคนก็ทุกข์ยากจนจะหากินเช้าเย็นก็ยังไม่พอกิน ยากเท่าไร ทุกข์เท่าไร คนไม่มีบุญ ไม่มีวาสนา มักไม่ค่อยทำบุญ คนเขาเคยทำบุญให้ทานเขาก็เกิดในทรัพย์ในสมบัติ

ดูเถิดคนไม่เหมือนกัน ในโลกมีต่างๆ กัน จิตใจก็ไม่เหมือนกัน บางคนก็ใจร้ายสามารถฆ่าคนได้ มันต่างกันอย่างนี้แหละ แล้วการบุญการกุศลก็ไม่เชื่ออีก หัวใจมันโหดร้าย ต้องพยายามให้ทำจิตใจให้สงบ จิตใจมันก็อ่อนน้อมต่อธรรมต่อวินัย ต่อคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ถ้าใจเรามันดีขึ้นเรื่อยๆ ละก็ดี ใจมันอ่อน ถ้าฝึกหัดตนให้ชำนิชำนาญ ใจก็กล้าหาญ กำจัดโรค กำจัดภัยได้ทุกอย่าง

การเจริญสมาธิภาวนาทำให้หายจากเหน็ดเหนื่อย ถ้าวันไหนไม่ได้เจริญสมาธิภาวนาก็อ่อนเพลีย ถ้ามานั่งสมาธิได้สักชั่วโมงก็หายเหนื่อยสบาย

การฝึกจิตใจให้มีอุปนิสัยติดอยู่ในการภาวนาจะทำให้จิตใจของตนดีขึ้นทุกชาติไป ถ้าภาวนาสำหรับบางคนทำยาก ทางที่ดีสำหรับเขา ก็การทำบุญให้ทานนั่นแหละดีแล้ว

การเจริญภาวนาจนใจวางภาระในโลกนี้ได้ ทำจิตใจให้มันแน่วแน่จึงจะถูกหนทางไปพระนิพพาน

พระสังฆคุณ

บันทึกพระธรรมเทศนาของหลวงปู่สาม อกิญฺจโน

๑ ต่อแต่นี้ เห็นโอกาสที่จัดพิมพ์พระธรรมเทศนาพร้อมกับชีวประวัติเป็น

ผลเป็นประโยชน์ของตนๆ จะได้แสดงพระสังฆคุณเป็นส่วนสัมโมทนีย์ เพื่อ

เป็นการเพิ่มพูนความเชื่อและความเลื่อมใสในคุณของพระสงฆ์

แต่พุทธบริษัททั้งหลายยิ่ง ๆ ขึ้น เพราะว่าความเชื่อความเลื่อมใสใน-

พระสงฆ์ ท่านแสดงไว้ว่าเป็นอริยทรัพย์ประการหนึ่ง มีมาใน

อริยธนคาถาว่า ฯ สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ บุคคลผู้มีความ

เลื่อมใสในพระสงฆ์ มั่นคงแล้ว เป็นอริยทรัพย์ประการหนึ่ง ฉะนั้น

เมื่อทราบคุณของพระสงฆ์ โดยชัดเจนแล้ว มุ่งหวังที่จะดำเนินตาม

ข้อปฏิบัติ จึงจักได้คุณของท่าน ท่านแสดงไว้ว่าองค์ที่จะทำให้พระโสดา.

ได้ ๔ ประการ เรียกว่าโสดาปัตติยังคะ (เช่น สปฺปุริสสํเสโว ฯ

การคบหาสมาคม ด้วย สัตบุรุษประการ ๑ สทฺธมฺมสฺสวนํ ๆ

การฟังธรรมของท่านสัตบุรุษประการ ๑ มนะสิกาโร ๆ

ทำในใจโดยแยบคาย คือตรวจตรองธรรมของท่านสัตบุรุษนั้นให้

ได้ด้วยความประการ ๑ ธรรมมานุธมฺมะปฏิปัตติ ๆ ตั้งใจปฏิบัติธรรมให้

สมควรแก่ธรรมของท่านสัตบุรุษนั้น ประการ ๑ คุณธรรม ๔ ประการนี้

เป็นบุรพภาค เบื้องต้น ที่จะให้สำเร็จพระโสดา ฉะนั้นพวกเราทั้ง

หลายได้คบสัตบุรุษแล้ว ด้วยองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

เป็นยอดของสัตบุรุษ ซึ่งพวกเราได้มาเป็นพุทธบริษัทนี้ ก็เป็นอันว่าได้

คบสัตบุรุษ และได้ฟังธรรมคำสั่งสอนของท่านด้วย แต่ส่วนทำในใจนั้น

คือตรวจตรองให้ได้ความแจ่มแจ้งนั้นและเป็นของยาก แม้ตรวจตรอง

ได้ความชัดเจนแล้ว และจะปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรมนั้นก็เป็นของ

ยากเพราะเป็นของละเอียด ลึกซึ้ง ยากที่จักรู้ได้เอาเพื่อความรู้ได้ การที่ได้มา

เป็นพุทธบริษัท ชื่อว่าได้คบสัตบุรุษ คือพระพุทธเจ้า แต่ก็ยังเป็นการคบ

สัตบุรุษภายนอก ยังไม่เป็นการหนักแน่นในใจเท่าไร การคบสัตบุรุษ

ภายในได้จะมีความแยบคายขึ้นมาก เพราะพระองค์เป็นผู้มีพระหทัยอันบริ

สุทธิ์ ไม่เจือด้วยความโลภความโกรธความหลง พระองค์จึงเป็นผู้บริสุทธิ์

พร้อมทั้งกายทั้งวาจาทั้งน้ำใจ เป็นยอดสัตบุรุษ พึงเข้าใจว่า ความโลภ-

ความโกรธความหลง นั้นเป็นคนพาล พาประพฤติชั่วด้วยกายด้วยวาจา

ด้วยน้ำใจ ความไม่โลภไม่โกรธไม่หลง นั้นเป็นบัณฑิต พาประพฤติ

ดีประพฤติชอบด้วยกายวาจาใจ แต่ใจของเรานี้ มีอยู่ทั้งคนพาลและบัณฑิตทั้ง

เพราะเหตุนั้นเราควรตั้งใจ ขับคนพาลออกเสียจากใจ เหลือไว้แต่บัณฑิตย์
ผู้เป็นสัตบุรุษ คือความไม่โลภไม่โกรธไม่หลง เท่านั้นก็จะเป็นผู้คบสัตบุรุษ
ภายในใจเท่านั้นเอง ถ้าคบสัตบุรุษภายในใจแล้วก็จะเป็นผู้ใกล้ต่อ คุณพระ
พุทธคุณพระธรรมคุณพระสงฆ์ ถ้าปรารถนาอริยคุณชั้นใดก็คงจะสำเร็จประ
โยชน์ตามใจปรารถนา ถ้าไม่ได้อย่างสูง เพียงภูมิพระโสดาก็คงจะสำเร็จได้
คุณพระสงฆ์ที่เป็นประธานทั้ง ๔ คือ สุปฏิปันโนเป็นผู้ปฏิบัติดี อุชุปฏิปันโนเป็นผู้
ปฏิบัติตรง ๆ ตรงด้วยกาย ตรงด้วยวาจา ตรงด้วยใจ คือ เป็นผู้ปฏิ
บัติตามโอวาสคำสั่งสอนของพระองค์จริง ๆ ญายปฏิปันโนเป็นผู้ปฏิ
บัติเพื่อจะรู้ของจริง (ป) ทำนองของจริงก็อยู่ในผู้ปฏิบัติจริง คือปฏิ
บัติตามโอวาสคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจริง ๆ ดังนี้

สามีจิปฏิปันนะ เป็นผู้ปฏิบัติชอบยิ่ง คือเป็นผู้เป็นไปแล้วตาม-
ธรรมตามวินัยตามโอวาสคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ไม่มีความเอนเอียงอย่างนี้ พระคุณเหล่านี้ ถ้าเราคบสัต
บุรุษ ตายใจได้แล้ว ถอนปรารถนาคุณพระสงฆ์ทั้ง ๔ ประการ
มีสุปฏิปันโนเป็นต้น มาใส่ให้มีขึ้นในของตนๆ ตนก็จักไม่ลำบาก
เพราะตนเป็นสัตบุรุษอยู่แล้ว คุณพระสงฆ์ขั้นสูง ที่จะพึง
นำมาแสดงให้เกิดความเลื่อมใสยิ่ง ยังมีโดยประการเป็นอันมาก

ขีณํปุราณํนวํ นัตถิ สัมภวํวิรัตตจิตตา
จักนำมาแสดงในที่นี้ว่า ขีณํปุราณนวํ นตฺถิ สมฺภวํวิรตฺตจิตฺตา

ยะติเกภวสฺมึ เตขีณพีชา อวิรุฬฺหิ ฉันทา นิพพันติธีรา ยถายันปะ
ยะติเก ภวสฺมึ เตขีณพีชา อวิรุฬฺหิ ฉนฺทา นิพฺพนฺติธีรา ยถายํปะ

ทีโป
ทีโป ๑๑ ตังนี้ มีเนื้อความว่า โคตรวิญญาณเก่าที่มีแล้วในครั้ง

ก่อน ของพระอริยเจ้าทั้งหลายเหล่าใด สิ้นไปแล้ว ส่วนใหม่ที่จะ
ก่อให้เกิดวิบากขันธ์ ต่อไปอีกนั้นมิได้มี พระอริยเจ้าทั้งหลายเหล่า
นั้น ท่านมีจิตเบื่อหน่ายไม่มีความยินดีในภพที่จักมีต่อไปในเบื้องหน้า
พระอริยเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น มีกรรมวัฏฏ์ และกิเลสวัฏฏ์ซึ่ง
เป็นพืชพันธุ์ แห่งวิบากวัฏฏ์ สิ้นไปแล้ว มีฉันทมิได้งอกงาม และเป็น
ผู้มีปัญญาลึกซึ้ง อาจสามารถ จะกระทำตนของตนให้พ้นทุกข์ไปได้ด้วยอัน
ดับแห่ง จริมกจิตต์ดวงหลัง ดังประทีปดวงนี้ ดับสิ้นแล้ว และดับไป
ฉะนั้น อธิบายความว่า การที่ท่านตัดเสียได้ ซึ่งไตรวัฏฏ์ มีพืชพันธุ์ที่จะก่อ
ภพก่อชาติต่อไปอีกมิได้มี อันนี้เป็นคุณอันวิเศษและประณีตในพระอริยสงฆ์
ไตรวัฏฏ์ นั้นได้แก่ กัมมวัฏฏะและกิเลสวัฏฏ์ วิปากวัฏฏ์ กัมมวัฏฏ์นั้นได้แก่

เจตนา คือเจตนาเป็นตัวกรรม เมื่อเจตนาดีก็ทำดี เจตนาชั่วก็ทำชั่ว การที่ทำดี

หรือทำชั่วนั้นเป็นตัวกิเลสให้ผลเป็นสุขและให้ผลเป็นทุกข์ ความเจตนา กรรมเมื่อได้

รับความสุขก็มีเจตนาจะรักษาความสุขนั้นไว้ให้เจริญยิ่งขึ้นไป แต่เมื่อได้รับความทุกข์

ก็มีเจตนาไม่พอใจในความทุกข์นั้นก็เป็นตัวกัมมวัฏฏ์ต่อไปอีก กรรมกิเลสวิบาก

ทั้งสามนี้หมุนกันอยู่เสมอ จักว่าอะไรเป็นต้นจักว่าอะไรเป็นปลายนั้นว่าไม่ได้

เปรียบเหมือนไก่กับไข่ จะว่าอะไรเป็นต้นเป็นปลายนั้นว่าไม่ได้ ควรหมุนกันอยู่

เสมอ จึงชื่อว่า วัฏฏะไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนพระอริยเจ้าทั้งหลายท่านเหล่า

ได้ตรัสรู้ปัจจุบันธรรม ยถาภูตญาณทัสสนะ จึงควรนับได้ว่าเป็นผู้

เป็นผู้ประเสริฐกว่าบุรุษสุดในพระอริยสงฆ์ทั้งหลาย ด้วยประการดังนี้

ฟังเบื้องต่อ คนเราที่จะเกิดต่อไปต้องอาศัยพืชคือกรรมและกิเลส ตาม

แสดงไว้ว่า "อวิชชาเขตฺตํ" อวิชชาเป็นเขตต์ เปรียบเหมือนที่สวนที่นา ภูมิพืช กรรมเจตนาเปรียบเหมือนพืช ตัณหา สิเนหะ - ตัณหาเปรียบเหมือนยาง ถ้าพืชมียาง หว่านลงในนาในสวนก็เกิดขึ้นได้ ถ้าพืชสิ้นยางแล้ว ถึงจะหว่านลงในนาในสวนก็งอกขึ้นไม่ได้ เหมือนอย่างพระ-อริยเจ้าท่านสิ้นอวิชชาไปแล้ว ตัณหาซึ่งเป็นเครื่องรักษาพืชก็สิ้นไปแล้ว ถึงกรรมคือเจตนามีอยู่ ก็จะทำให้ก่อภพก่อชาติอีกไม่ได้แล้ว จึงชื่อว่ามีพืชอันสิ้นก็หมายถึงความพ้นจากทุกข์นั่นเอง ต่อแต่นี้จะแสดงคุณของพระสงฆ์มีปริยายเป็นอันมาก แต่จะนำมาแสดงพอได้ใจความ คำที่ว่าพระสงฆ์ในพระวินัยนี้ ตั้งใจประพฤติพรหมจรรย์ไม่มีความเบื่อหน่าย มีขีดทางเป็นที่ทั้งข้อที่ไม่เป็นที่ควรเลื่อมใสประการ ๑ , พระสงฆ์ในพระธรรมวินัยนี้

มีสามัคคีธรรม ไม่ทะเลาะวิวาทซึ่งกันและกัน แลดูกันด้วยตาอันสัมปยุตร์

ด้วยเมตตา แม้จะอยู่ด้วยกันตั้ง ๑๐๐ ทั้ง ๑๐๐๐ ก็อยู่ด้วยสันติสุข สงเคราะห์ซึ่งกัน

และกัน ข้อนี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสประการ ๑ , พระสงฆ์ในพระธรรม

วินัยนี้ พากันประพฤติพรหมจรรย์ ด้วยความบริสุทธิ์ หาเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม

อาศัยแต่วัตถุที่ผู้อื่นเขาให้ ไม่ได้เลยทำการค้าขาย ซื้อจ่ายมาเลี้ยงชีวิตร์แต่ผู้อื่น -
[illegible]

บำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์อยู่เช่นนี้ ไม่ขาดไม่ด่างพร้อย ข้อนี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งความ

เลื่อมใสประการ ๑ . พระสงฆ์ในพระธรรมวินัยนี้ มีความเคารพในพระ

พุทธเจ้า กับพระธรรม และพระอริยสงฆ์ยิ่งนัก มีอุตสาหะไหว้กราบทำวัตร์

เช้าเย็น สวดมนต์ ภาวนา เล่าเรียนศึกษาในพระธรรมวินัย มีใจดีมีความเชื่อถือ

ข้อนี้ก็เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสประการ ๑ แต่เพียง ๔ ประการเท่านี้

ก็พอจะแลเห็นได้ว่า พระสงฆ์ภิกษุ แม้ตั้งอยู่เพียงภูมิปุถุชนเท่านั้นก็ยัง

"ทรงพร้อมซึ่งคุณแห่งพระอริยสงฆ์ มีสุปฏิปันโนเป็นต้น ในคุณแห่งพระ

สงฆ์มีปริยายเป็นอันมาก ยากที่จะพันระณาให้ทั่วถึง **แต่นี้ก็**

จะพันระนาแต่ย่อ ๆ

สมาธิกถา

บันทึกพระธรรมเทศนาของหลวงปู่สาม อกิญฺจโน

๑ ข้อนี้จักได้ อธิบาย ในเรื่องสมาธิ ก่อน ต่อไป สมาธิแปลว่าความ-
ตั้งใจมั่น คือใจสงบอยู่ กับอารมณ์อันเดียว ที่ว่าสมาธิ เพราะว่าธรรมชาติ
ของใจ ย่อม ส่ายหาอารมณ์ ย่อมหวั่นอยู่ กับอารมณ์ ต่างๆ เสมอไป เพราะ.
เหตุนั้น ที่ ไปเที่ยว ท่องอยู่ในอารมณ์ต่างๆ ไม่หยุดไม่ หย่อนนั้น แหละ
ทำให้มีกิเลส ลงหน้อม เป็นใจชั่วเพ็ง ธรรมที่ละเอียดจึงไม่สามารถ
ที่จะแจ่มแจ้งขึ้นได้ เพราะเหตุนั้น ท่านจึงสอนให้ฝึกหัด
ทำจิตให้ชำนาญอยู่ในอารมณ์อันเดียว แล้วจึงอบรมปัญญา ใจ-
นั้นเมื่อได้อบรมปัญญาให้แก่กล้าขึ้นแล้ว ก็จะบรรลุวิมุตติ หลุดพ้น
จากอาสวะเสียได้ โดยแท้ เพราะเหตุนั้น สมาธิจึงเป็นของ
สำคัญศึกษา ส่วนหนึ่ง เรียกว่าสมาธิสิกขา อธิบายว่า สมาธิมีประเภท-

มากขึ้นต่อไปอีกปร การที่ทำใจให้เป็น ๑ ในอารมณ์นั้นๆ ท่านจัดไว้เป็น ๒ คือ สมถภาวนาอย่าง ๑ วิปัสสนาภาวนาอย่าง ๑ ในกรรมฐาน ๔๐ เป็นลักษณะ สมถภาวนา คือวิธีทำ ความสงบ ใจให้เกิดขึ้น การที่พิจารณานามรูปขันธ์ ธาตุอายตนะ ให้เห็นทุกข์อนิจจังอนัตตา เป็นลักษณะและเป็นตัวอย่าง นี้ว่า วิปัสสนาภาวนา คือวิธีทำความเห็นให้แจ้งเป็นจริงในอารมณ์นั้นๆ ตามความเป็นจริง อย่างไรในวิธีทั้งสองนี้ ท่านเขียนว่าสมถกรรมฐานวิปัสสนา-กัมฏฐาน มีต่างๆ กันแต่มีผลเสมอกัน คือเป็นวิธี รวมจิตคือรวมใจให้เป็นอันหนึ่ง ด้วยกัน ส่วนวิปัสสนาญาณนั้น เป็นผลเกิดออกจากสมาธิทั้งสองนั้น อีกขั้นหนึ่ง ฟังเข้าใจเหตุผลในเรื่อง ดังต่อไปนี้ ตามในที่มา ต่างๆ ท่านแสดงลักษณะ ของสมาธิไว้ ๓ ประการ

เรียกว่า ขณิกสมาธิ ๑ อุปจารสมาธิ ๑ อัปปนาสมาธิ ๑ ดังนี้ ขณิกสมาธินั้นคือความสงบของจิตต์ ตั้งอยู่ในอารมณ์อันเดียว มีประมาณน้อย เกิดขึ้นเป็นพักๆ เป็นขณะๆ แล้วก็ถอนขึ้นสู่อารมณ์ ชื่อว่าขณิกสมาธิ – อุปจาระสมาธินั้น คือความสงบของจิตต์ตั้งอยู่ในอารมณ์อันเดียวมีเวลามากขึ้น ใกล้ อัปปนาสมาธิจิตต์ แต่แนบสนิทกับอารมณ์ไม่ได้ เพราะจิตต์เดินอยู่เสมอ ชื่อว่าอุปจาระสมาธิ ๆ อัปปนาสมาธินั้นคือความสงบของจิตต์ตั้งอยู่ในอารมณ์อันเดียว แนบสนิทกับอารมณ์ ถ้าเพ่งไปในทางสมถ ก็สำเร็จเป็นรูปฌานและอรูปฌาน ถ้าเพ่งในทางวิปัสสนาก็สำเร็จในทางญาณทัสสนะ ๆ เพราะเหตุนั้น อัปปนาสมาธิจึงเป็นสมาธิอันพระโยคาวจรเจ้าทั้งหลาย พึงปรารถนา ถ้าขาดอัปปนาจิตต์ มรรควิถีเกิดขึ้นไม่

ได้ แม้ท่านจะฟังพระธรรมเทศนาและได้ปลีกสุ มรรคจิตเหรือนั้นเขา
ดังฉบับมหาจิตต์ ดังจิตที่แน่วแน่ แนบสนิทอยู่กับธรรมสัจจารมณ์
นั้นเป็นเหตุ ให้จิตเกิดญาณทัสสนะขึ้นได้ ซึ่งเข้าใจลักษณะสมาธิ
ทั้งการประเภทที่ไว้เป็นสัก ๆ เหตุที่จะให้เกิดสมาธินั้น ท่านแสดงไว้
โดยความหมายนัยะพรรณนา ไม่มีที่สิ้นสุด หลักสำคัญเป็นพุทธโอวาทแต่
ที่โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการแบ่งเป็น ๗ หมวด คือ สติปัฏฐาน ๔
สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อัฏฐังคิกมรรค ๘
นี้และ เป็นทาง ดำเนินให้เกิดสมาธิ ตลอดถึงภูมิปัญญา ฉะนั้นแต่ผู้
เข้าใจว่าในคุณธรรม ๓๗ หมวดนั้น ไม่จำเป็นจะต้องปฏิบัติให้เต็มทั้ง -
หมวด ปฏิบัติแต่เพียง หมวดเดียวหมวดใดหมวด ๑ ก็อาจสำเร็จได้

ภูมิสมาธิและปัญญาได้ ต่อนี้ จักขยายความในคุณธรรมทั้ง ๗ หมวด พนันไว้ เพื่อให้ผู้ ปฏิบัติเลือกปฏิบัติเอาตามชอบใจ หรือเลือกให้เหมาะอัธยาศัยของตน ในหมวด ๑ คือสติปัฏฐาน แสดงที่ตั้งของสติไว้ ๔ ประการคือ กาย ๑ เวทนา ๑ จิตต์ ๑ ธรรม ๑ เรียกว่า สติปัฏฐาน ๔ หมวดที่ ๒ คือแสดงสัมมัปปธาน แสดงจุดเครื่องหมายแห่งความเพียร ๔ ประการ คือเพียรละอกุศลเจตสิกธรรม ที่ยังไม่เคยมีอยู่แล้วให้หมดไป ๑ ทั้งสองนี้ชื่อว่าปหานปธาน เพียรยังกุศล เจตสิกธรรม ที่ยังไม่เคยมี ให้มีขึ้น ชื่อว่าภาวนาปธาน ๑ เพียรรักษา กุศลเจตสิกธรรม ที่เคยมีอยู่แล้วให้เจริญขึ้น ชื่อว่าอนุรักขนาปธาน ๑ เรียกว่า สัมมัปปธาน ๔) หมวดที่ ๓ แสดงเหตุที่ตั้งแห่งความสำเร็จ ทั้งสมาธิ และปัญญาไว้ ๔ ประการ คือ ฉันทะความพอใจชอบใจ

วิริยะ ความกล้าในการบากบั่น ไม่ท้อถอย ๑ จิตตะ ความตั้งใจ ๑ วิมังสา
ความตรวจตรอง หาเหตุผล ๑ นี้และเป็นเครื่องมือทำสมาธิและปัญญาให้สำเร็จ
ชื่อว่าอิทธิบาท ๔ ๆ หมวดที่ ๔ แสดงเหตุที่จะให้สำเร็จทั้งสมาธิและปัญญา
๑ ในห้าประการ คือ สัทธาความเชื่อ ๑ วิริยะความกล้าหาญ ๑ สติความระลึก ๑
หนึ่ง
สมาธิความตั้งจิตต์เสมอ ๑ ปัญญาความรอบคอบ ๑ ทำให้มีอำนาจให้เป็นใหญ่
เสมอกันทั้ง ๕ ประการ เรียกว่าอินทรีย์ ๕ ๆ
หมวดที่ ๖ แสดงองค์คุณ เป็นเหตุเครื่องตรัสรู้ไว้ ๗ ประการ คือ สติ
ความระลึกในสติปัฏฐาน ๑ ธัมมวิจัย ความคัดเลือกธรรมที่เหมาะแก่จริยา-
ศัย ของตน ๑ วิริยะความกล้าหาญบากบั่น ไม่ท้อถอยในธรรมที่ตนมุ่งหมาย ๑
ปีติความอิ่มเอิบภูมิใจ ๑ ปัสสัทธิความระงับกายและใจ ๑

สมาธิความตั้งมั่นของจิตต์ ๑ อุเปกขาความพิจัยดีเป็นกลางในธรรมที่ตน
ให้เจริญขึ้นแล้ว ๑ คุณธรรมทั้ง ๗ นี้ เป็นอัญญะมัญญะ ปัจจัยแก่กันและ
กันเป็นเหตุ เครื่องตรัสรู้ เป็นองค์คุณให้ก้าวขึ้นสู่สมาธิ เรียกว่า
โพชฌงค์ ๗, หมวดที่ ๘ แสดงทางให้ถึงอริยะมรรค ๘ ประการ คือ
สัมมาทิฏฐิความเห็นชอบ ๑ สัมมาสังกัปปะความดำริชอบ ๑ สัมมาวาจา
เจตนาวิรัติเป็นเหตุ กล่าวชอบ ๑ สัมมากัมมันโตวิรัติธรรมเป็นเหตุทำ
การงานด้วยกายชอบ ๑ สัมมาอาชีโวเลี้ยงชีพชอบ ๑ สัมมาวายาโมเพียร
ชอบ ๑ สัมมาสติระลึกชอบ ๑ สัมมาสมาธิตั้งใจชอบ ๑ คุณธรรมทั้ง ๘ นี้
เป็นอัญญะมัญญะปัจจัย แก่กันและกันเป็นสามัคคีธรรม เป็นทางปฏิบัติให้สำเร็จ
พระอริยมรรค เพื่อพุทธบริษัท ๔ สมโอวาท คำสั่งสอนของพระสัมมาสัม

พุทธเจ้าแล้วเป็นผู้ไม่ประมาท ปฏิบัติไปตาม แต่ผมท่านทั้งหลายก็คง

ได้แต่ความสุขความเจริญงอกงามในพระธรรมวินัย

จึงขอให้สมหวังของคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ คืออายุ ขอให้มีอายุยืนยงคง

ทนอยู่ได้สิ้นเขตต์อายุขัย หรือยิ่งกว่าอายุขัยก็ดี ๆ วรรณะ ขอให้มี

ผิวพรรณวรรณะ อันบริสุทธิ์ผ่องใสสะอาด ๆ สุข ขอให้สุขกายสบายจิตต์

ตลอดกาลทุกเมื่อ ๆ พละ ขอให้มีกำลังกาย กำลังวาจา กำลังปัญญา กำลัง

ทรัพย์พร้อมบริบูรณ์ดังพึงเกิด ๆ จงสัมฤทธิ์ ขอให้พระพรทั้ง ๔ ประการนี้

จงอำนวยการเจริญงอกงามตลอดกาลทุกเมื่อเทอญ ๆ

ขอให้ท่านทั้งหลาย จงอยู่เย็นเป็นสุข เพื่อจะได้บำเพ็ญตามศีล ตามธรรมให้

สูงเพียงภาวนาไปสมความปรารถนาทุกประการ โดยพลันที่ได้ประสบมาก่อนแล้ว

ทำเนียบวัตถุมงคลและเหรียญที่ระลึก

หลวงปู่สาม อกิญฺจโน

พระรูปเหมือนบูชา ๕ นิ้ว รุ่นแรก

พระกริ่งรูปเหมือนรุ่นแรก ปี ๒๕๒๘

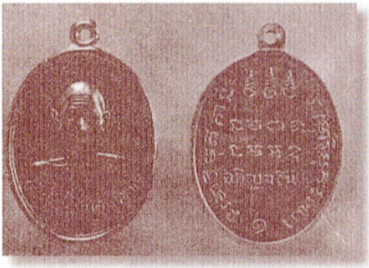
กริ่งรุ่นแรก กาหลั่ยทอง ปี ๒๕๒๘

รูปเหมือนรุ่นทูลเกล้า เนื้อนวะ ๒๕๓๑

รูปเหมือน ครบ ๙๑ ปี เนื้อทองคำและนวะ

เหรียญรุ่น ๑ ปี ๒๕๑๒

เหรียญรุ่น ๒ ปี ๒๕๑๔

เหรียญรุ่น ๓ ปี ๒๕๑๔

เหรียญรุ่น ๔ ปี ๒๕๑๖

เหรียญรุ่น ๕ (รุ่นไตรมาส) ปี ๒๕๑๗

เหรียญรุ่น ๖ ปี ๒๕๑๗

เหรียญรุ่น ๗ ปี ๒๕๑๘

เหรียญรุ่น ๘ (เสาร์ห้า) ปี ๒๕๒๑

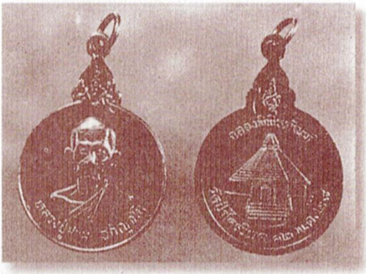
เหรียญรุ่น ๙ ปี ๒๕๒๒

เหรียญรุ่น ๑๐ พระพุทธรุ่นแรก

เหรียญรุ่น ๑๑ ครบ ๗ รอบ ปี ๒๕๒๖

เหรียญรุ่น ๑๒ “ฉลองพิพิธภัณฑ์” ปี ๒๕๒๘

เหรียญรุ่นพิเศษ ปี ๒๕๒๑

เหรียญรุ่นพิเศษ ปี ๒๕๒๑ (ด้านหลัง)

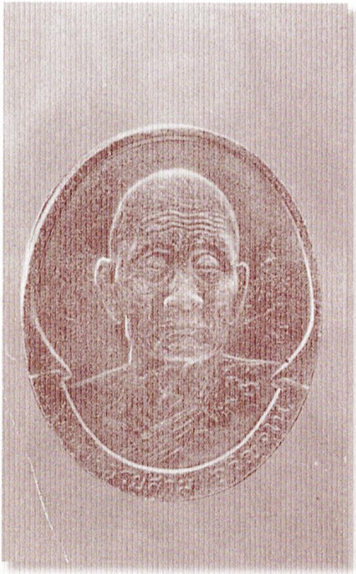
เหรียญรุ่นทูลเกล้า ปี ๒๕๒๑ ทองแดง

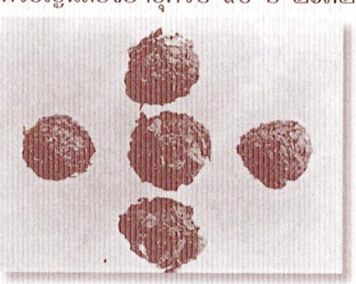
เหรียญรุ่นทูลเกล้า เนื้อนวะ ปี ๒๕๒๑

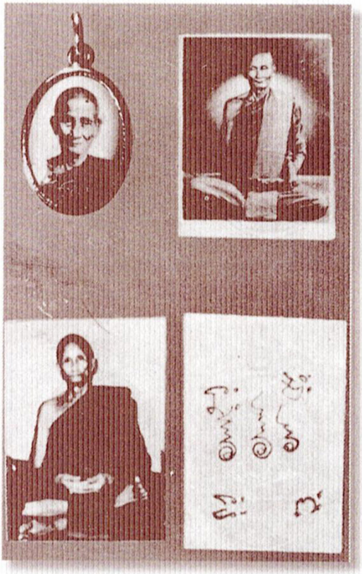

ปรกใบมะขามรุ่นแรก ปี ๒๕๒๐

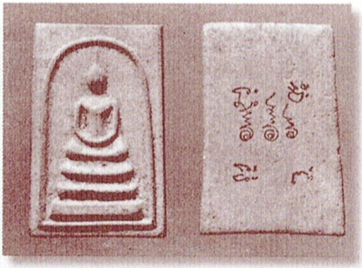

เหรียญกลมเล็ก ปี ๒๕๓๒

เหรียญฉลองอายุครบ ๙๐ ปี ๒๖๓๒

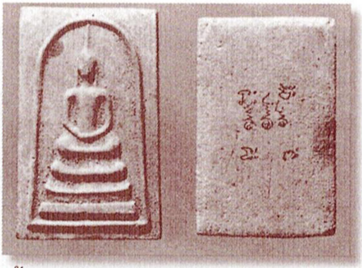

เหรียญฉลองอายุครบ ๙๑ ปี ๒๕๓๓

ลูกอมชานหมาก หลวงปู่สาม

ล็อคเก็ตรูปเหมือน, รูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว

เนื้อผงรุ่นแรก พิมพ์สมเด็จทรงนิยม ปี ๒๕๑๐

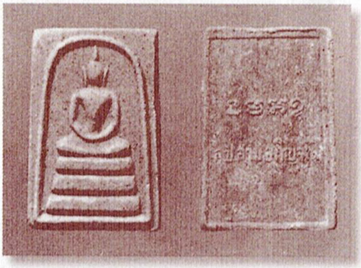
เนื้อผงรุ่นแรก พิมพ์สมเด็จพิมพ์พิเศษ ปี ๒๕๑๐

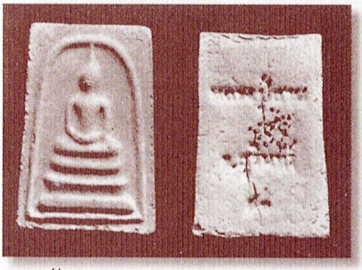
พระผงรูปเหมือนรุ่นแรก ปี ๒๕๑๙ ทอ.สร้างถวาย

พระผงรูปเหมือน ปี ๒๕๒๒

พระพิมพ์สมเด็จ รุ่นพิพิธภัณฑ์ ๒๕๒๘

สมเด็จไตรรัตน์ หลวงปู่สาม กฐิน ปี ๒๕๓๑

จันทร์ลอยรูปเหมือน ปี ๒๕๓๒

สมเด็จครบรอบ ๙๑ ปี ๒๕๓๓

รายนามผู้บริจาคร่วมพิมพ์หนังสือ
“สังเขปประวัติและพระธรรมเทศนา หลวงปู่สาม อกิญฺจโน”

๑. คุณชื่นวิไล ใฝ่รัชตพาณิช	๒๐๐	บาท
๒. ดร.นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์	๕๐๐	บาท
๓. คุณนพพร ดิลกรัตน์วณิช	๕๐๐	บาท
๔. นายสุจินต์ เจนสาริกรณ์	๔๐	บาท
๕. คุณสุมนา โต๊ะสงวนพันธ์	๒๐๐	บาท
๖. นายณรงค์ ถนอมสวย	๕๐	บาท
๗. น.ส.สมใจ เสรีจันทร์	๒๐๐	บาท
๘. นายปรากฏ ขันติวรพงศ์	๑๐๐	บาท
๙. นายบงกช พรหมมี	๑๐๐	บาท
๑๐. นางเม้ง แซ่ตั้ง	๕๐๐	บาท
๑๑. คุณสุรภี โพธิสมภรณ์	๑๐๐	บาท
๑๒. คุณปาณิศา แก้วกระจาย	๑๐๐	บาท
๑๓. นายเดชา พิบูลศิลป์	๓๐๐	บาท
๑๔. คุณนิทัศน์ - นภาภรณ์ ลาภชัยเจริญกิจ	๕๐๐	บาท
๑๕. นายเอกชัย ยังวาณิช	๕๐๐	บาท
๑๖. รศ.พูนศรี คัมภีรปกรณ์	๕๐๐	บาท
๑๗. คุณพูนศิริ ประภาวิทย์	๒๔๐	บาท
๑๘. อาม่าชิวสี แซ่ลิ้ม	๒๐	บาท
๑๙. คุณจิรภรณ์ พูลศิริ	๒๐๐	บาท
๒๐. คุณธำรงวิทย์ ชัยจรูญพร	๑๐๐	บาท
๒๑. อาจารย์เพ็ญแข บุญโสดากร	๒๐๐	บาท
๒๒. น.อ.คำรพ บุญโสดากร	๑๐๐	บาท
๒๓. นางพนิดา รุ่งโรจน์ประทีป	๑๐๐	บาท

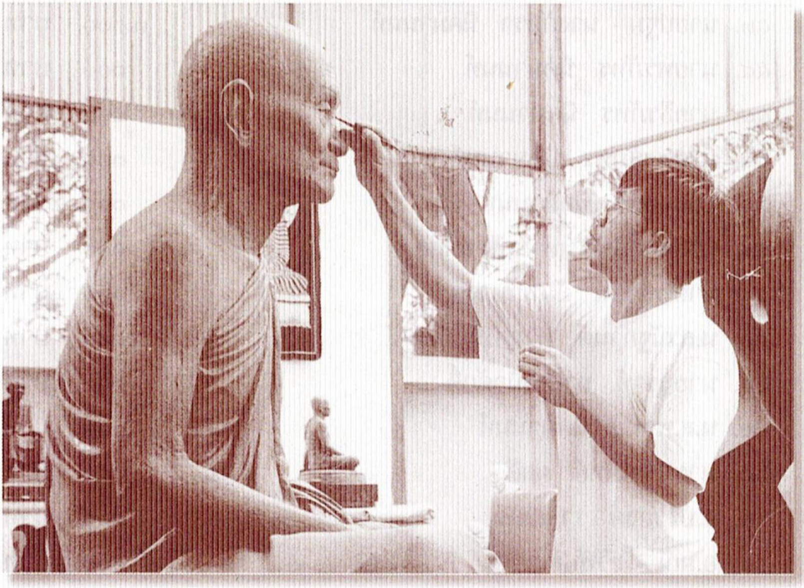
๒๔. นายสรยุทธ รุ่งโรจน์ประทีป ๑๐๐ บาท
๒๕. น.ส.กัญชฎา รุ่งโรจน์ประทีป ๑๐๐ บาท
๒๖. นายสมชาย สุรัตนารักษ์ ๒๐๐ บาท
๒๗. นายสุรชาติ ตั้งธรรมวงษ์ ๒๐๐ บาท
๒๘. นางทัศพร ตั้งธรรมวงษ์ ๒๐๐ บาท
๒๙. น.ส.จุติมา ตั้งธรรมวงษ์ ๒๐๐ บาท
๓๐. น.ส.สุลิดา ตั้งธรรมวงษ์ ๒๐๐ บาท
๓๑. นายพรชัย เอี่ยมเศรษฐกุล ๒,๐๐๐ บาท
๓๒. คุณจิรศักดิ์ - ปัทมา อมรรัตน์อนันต์
และบุตร - ธิดา ๑,๕๐๐ บาท
๓๓. คุณพงษ์เทพ พงษ์ทอง และ นันทนา สิทธารถ ๑๐๐ บาท
๓๔. ผศ.สุมาลี เหราบัตย์ ๕๐๐ บาท
๓๕. คุณสุจิตรา อนุโรจน์วาณิช ๒๐๐ บาท
๓๖. คุณกุลรัตน์ เมธีวุฒิกร ๒๐๐ บาท
๓๗. น.ส.ทรงศรี ธนาแสนโชค ๒๐๐ บาท
๓๘. น.ส.อุไรกร บัณฑิตกุล ๒๐๐ บาท
๓๙. น.ส.ทองคำ จารุมโนกุล ๑๐๐ บาท
๔๐. คุณย่ารำเพย นิคมานนท์ ๕๐๐ บาท
๔๑. คุณป้าเรียม ก้อนมณี ๑๐๐ บาท
๔๒. นางวิภาวี สมิทธิเศรษฐ ๒๐๐ บาท
๔๓. คุณพงษ์ศักดิ์ ลิมปิชัย ๒๐๐ บาท
๔๔. น.ส.โนมพรรณ ปานสอาด ๑๐๐ บาท
๔๕. คุณวนิดา เชียงกูล ๑๐๐ บาท
๔๖. นายทวีสุข อุยสุย ๒๐๐ บาท
๔๗. คุณปุณฑริกา อาศัยพานิชย์ ๓๐๐ บาท
๔๘. คุณอมรา สมพงษ์ ๕๐๐ บาท
๔๙. นายพิทยา สิทธิการทัย ๕๐ บาท
๕๐. คุณสุวรรณา ภวนานันท์ ๑๐๐ บาท
๕๑. คุณกัญญกร ภวนานันท์ ๑๐๐ บาท

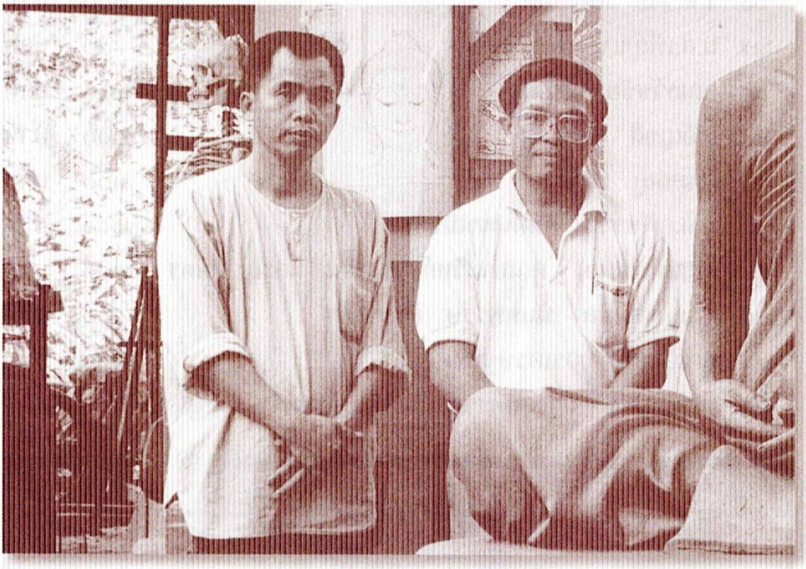
๕๒. นายสุเทพ ฉัตรแก้ว	๒๐๐	บาท
๕๓. นายปฐม - นางภัทรา นิคมานนท์	๓,๐๐๐	บาท
๕๔. นายพรภัทร นิคมานนท์	๑๐๐	บาท
๕๕. นายธีรภัทร นิคมานนท์	๒๐๐	บาท
๕๖. นายพงศ์ภัทร นิคมานนท์	๓๐๐	บาท
๕๗. นายจตุพร นิคมานนท์	๑๐๐	บาท
๕๘. นายศักดิ์สิทธิ์ หาญพินิจศักดิ์	๑๐๐	บาท
๕๙. นายไพโรจน์ อัมพวันวงศ์	๑๐๐	บาท
๖๐. น.ส.ณัฐกานต์ หาญพินิจศักดิ์	๑๐๐	บาท
๖๑. นายวราห์ หาญพินิจศักดิ์	๑๐๐	บาท
๖๒. น.ส.พจนีย์ นิคมานนท์	๑๐๐	บาท
๖๓. นายปราโมทย์ ผลดี	๓๕๐	บาท
๖๔. อ.ประสงค์ รายณสุข	๓๐๐	บาท
๖๕. อ.มณี ไขว้พันธ์	๑๐๐	บาท
๖๖. ร.ต.วิจัย แตงน้อย	๒๐๐	บาท
๖๗. น.ส.เพ็ญแข ยังเจริญ	๔๐	บาท
๖๘. คุณธวัชชัย แซ่ลิ้ม	๒๐๐	บาท
๖๙. อ.อัญชลี สุตธรรม	๓๐๐	บาท
๗๐. คุณชมภู ไขว้คำ	๒๐๐	บาท
๗๑. น.ส.สุพีพรรณ พัฒนพาณิชย์	๒๐๐	บาท
๗๒. คุณแม่ประชุม - คุณประวิทย์ คชาชื่น และญาติมิตร	๑๐๐	บาท
๗๓. คุณณัฐสมพล - นันทพรรช อัชชารกูร	๕๐๐	บาท
๗๔. คุณป้าหยี บวรเศรษฐพงศ์	๑๐๐	บาท
๗๕. นายบุญส่ง - นางสุนทราภรณ์ เพ็ญพะยม	๕๐๐	บาท

อนุโมทนาสาธุ

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชิเนติ

การให้ธรรมะเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

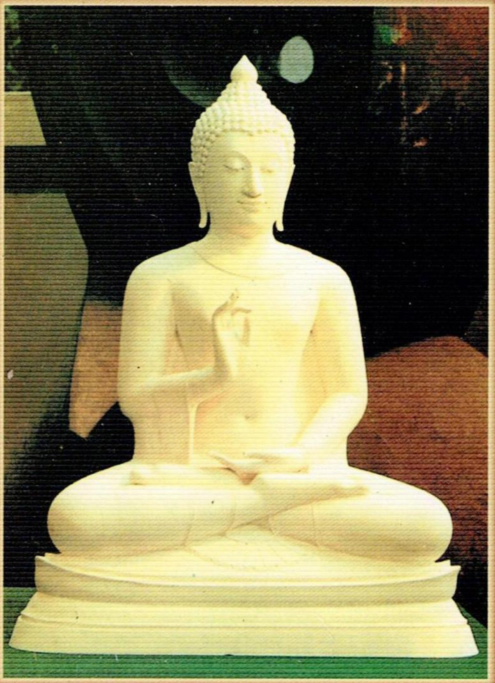
หนังสือ **หลวงปู่สาม อกิญฺจโน** เล่มนี้ จัดทำด้วยเงินบริจาค ซึ่งขณะนี้ยังได้รับไม่พอค่าจัดพิมพ์

ท่านที่ต้องการรับหนังสือ และสนใจร่วมบริจาคเพื่อช่วยค่าพิมพ์ โปรดติดต่อที่ :-

๑. พระอธิการองค์ อภิสโก
วัดป่าไตรวิเวก
ต.นาบัว อ.เมือง
จ.สุรินทร์ ๓๒๐๐๐
โทร. (๐๔๔) ๕๑๔-๗๗๘

หรือ

๒. อาจารย์ปฐม นิคมานนท์
๔/๔๔๙ หมู่บ้านสหกรณ์ ซอย ๑๙
ถนนเสรีไทย เขตบึงกุ่ม
กทม. ๑๐๒๔๐
โทร. (๐๒) ๓๗๙-๗๑๓๙
(ธนาณัติสั่งจ่าย ปท.บึงกุ่ม รหัส ๑๐๒๓๑)

ปัจฉิมพุทโธวาส

หนฺททานิ ภิกฺขเว อามนฺตยามิ โว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! บัดนี้, เราขอเตือนท่านทั้งหลายว่า

วยธมฺมา สงฺขารา

สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา

อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ

ท่านทั้งหลาย จงทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด

อยํ ตถาคตสฺส ปจฺฉิมา วาจา

นี้เป็นพระวาจามีในครั้งสุดท้าย ของพระตถาคตเจ้า

มหาปรินิพพานสูตร

เล่ม ๑๐ หน้า ๑๔๘